

DET KONGELIGE
LANDBRUKS- OG MATDEPARTEMENT

Prop. 77 S

(2015–2016)

Proposisjon til Stortinget (forslag til stortingsvedtak)

Reindriftsavtalen 2016/2017, og endringer
i statsbudsjettet 2016 m.m.

Innhold

1	Reindrifftsavtalen 2016/2017	5	5	Budsjettmessige endringer i Reindrifftsavtalen 2015/2016	29
1.1	Innledning	5		5.1	Utestenging fra vinterbeiter i Sverige .....
1.2	Sametingets innspill	5		5.2	Inndekning av beregnet overforbruk på post 75 i 2016 .....
1.3	Forhandlingene 2016	6			
2	Politiske føringer	9		6	Videreføring og justering av prosjekter avtalt under forhandlingene om Reindrifftsavtalen 2015/2016 .....
2.1	Grunnlaget for forhandlingene	9		6.1	Videreutvikling av reindriffts arealbrukskart .....
2.2	Mål for reindriffts politikken	9		6.2	Forprosjekt knyttet til metoder for telling av rein .....
2.3	Reindrifftsavtalen som reindriffts-politisk virkemiddel	10		6.3	Tiltak for internkontroll og selvstyre .....
2.4	Inneværende reindrifftsavtale	10		6.4	Prosjekt – Fjerning av gammelt gjerdemateriell og ulovlige gjerder .....
2.5	Satsingsområder for Reindrifftsavtalen 2016/2017	10		6.5	Prosjekt – bruk av merket «Rein-helten på vidda» .....
3	Nærmere om den økonomiske utviklingen i næringen	12		7	Nærmere om Reindrifftsavtalen 2016/2017 .....
3.1	Totalregnskapet for reindrifften	12		7.1	Økonomisk ramme og periode .....
3.2	Totalregnskapet for 2014 etter reinbeiteområde	12		7.2	Priser .....
3.3	Siidaandelens økonomi	15		7.3	Utviklings- og investeringstiltak ...
4	Sentrale politikkområder	19		7.3.1	Økonomisk ramme .....
4.1	Innledning	19		7.3.2	Kvinnerettede tiltak .....
4.2	Reindrifft – En familiebasert næring	20		7.3.3	Forskning og utvikling .....
4.3	Tilpassing av reintallet til beiteressursen	20		7.3.4	Konfliktforebyggende tiltak .....
4.3.1	Gjennomgang av reintallsprosessen	20		7.3.5	Utviklingsprogrammet .....
4.3.2	Status for reintallsprosessen	21		7.3.6	Fagbrevordningen .....
4.3.3	Endring av reindrifftsloven	21		7.3.7	Markedstiltak .....
4.4	Nærmere om fastsetting av bruksregler for fellesbeitedistriktene i Vest-Finnmark	22		7.3.8	Pramming av rein .....
4.5	Ny melding til Stortinget om bærekraft i reindrifften	22		7.3.9	Reindrifftsanlegg .....
4.6	Markedsforhold	23		7.3.10	Lærings- og omsorgsbaserte tjenester .....
4.6.1	Innledning	23		7.3.11	Nytt klassifiseringssystem .....
4.6.2	Slakting og omsetning av reinkjøtt	23		7.3.12	Reindriffts faglig medvirkning og deltagelse i regional forvaltning ...
4.6.3	Privat slakting og omsetning av reinkjøtt i nærmarkedet	24		7.3.13	Fjerning av gammelt gjerdemateriell og ulovlige gjerder .....
4.7	Tap av rein til rovvilt	24		7.3.14	Utvikling av NRL som organisasjon .....
4.8	Sikring av reindriffts arealer	25		7.3.15	Tråante .....
4.9	Konvensjonen mellom Norge og Finland om bygging av reingjerder med mer	25		7.3.16	Tilskudd til feltbarnehager .....
4.10	Grenseoverskridende reindrifft mellom Norge og Sverige	26		7.3.17	Andre ordninger som sorterer under RUF .....
4.11	Tiltak mot togpåkjørsler av rein ...	27		7.4	Kostnadssenkende og direkte tilskudd .....

7.4.1	Generelle vilkår	38
7.4.2	Distriktstilskudd	38
7.4.3	Tilskudd til siidaandeler og tamreinlag	38
7.4.4	Frakttilskudd	39
7.4.5	Rapportering av slaktet rein	39
7.5	Velferdsordninger	39
7.6	Organisasjonstilskudd	39
7.7	Importordninger	39
7.8	Regelverk	40
8	Endringer i statsbudsjettet 2016	41

Forslag til vedtak om Reindrifftsavtalen 2016/2017, og endringer i statsbudsjettet 2016 m.m.	42
--	-----------

Vedlegg

1	Reindrifftsavtale 1. juli 2016 – 30. juni 2017	43
2	Sluttprotokoll fra reindriffts- avtaleforhandlingene 2016	46
3	Tabellvedlegg	54

Prop. 77 S

(2015–2016)

Proposisjon til Stortinget (forslag til stortingsvedtak)

Reindrifftsavtalen 2016/2017, og endringer i statsbudsjettet 2016 m.m.

*Tilråding fra Landbruks- og matdepartementet 18. mars 2016,
godkjent i statsråd samme dag.
(Regjeringen Solberg)*

1 Reindrifftsavtalen 2016/2017

1.1 Innledning

Regjeringen legger med dette fram en proposisjon om Reindrifftsavtalen 2016/2017, og med forslag om endrede bevilgninger over statsbudsjettet for 2016 m.m. Stortinget godkjente den 1. juni 1993 Hovedavtale for reindriften (St.prp. nr. 66 (1992–93), og ga Landbruks- og matdepartementet (LMD) fullmakt til å forhandle med Norske Reindrifftsamers Landsforbund (NRL) om ettårige avtaler for reindrifftsneringen.

Forhandlinger om Reindrifftsavtalen 2016/2017 ble innledet 7. januar 2016. Partene kom i avsluttende forhandlingsmøte den 16. februar 2016 til enighet om ny avtale. Avtalen gjelder for perioden 1. juli 2016 – 30. juni 2017.

Rammen for Reindrifftsavtalen 2016/2017 er på 114,5 mill. kroner. Dette er en økning på 1,5 mill. kroner sammenlignet med inneværende avtale etter vedtatt budsjett for 2016.

Avtalebestemmelsene som gjelder bevilgninger over statsbudsjettet, følger kalenderåret. Dette innebærer at årets forhandlinger om avtalens øko-

nomiske ramme og fordeling gjelder budsjettåret 2017. Bevilgningen innarbeides i statsbudsjettet på ordinær måte gjennom Prop. 1 S (2016–2017) for Landbruks- og matdepartementet. Imidlertid fremmes proposisjonen om reindrifftsavtalen som tidligere for behandling i vårsesjonen. Det forutsettes at Stortinget i sin behandling av proposisjonen gir Landbruks- og matdepartementet fullmakt til å iverksette tiltak i henhold til den inngåtte reindrifftsavtalen, og som er knyttet til bevilgninger i 2017.

1.2 Sametingets innspill

I forbindelse med de årlige reindrifftsavtaleforhandlingene har Sametinget observatørstatus, og følger forhandlingene. Dette innebærer også at Sametingets representant følger de interne forhandlingsmøtene på Statens side. Videre gis Sametinget i henhold til § 4 i Hovedavtalen for reindriften anledning til å uttale seg om reindrifftsavtalen før Stortinget behandler den årlige stortingsproposisjonen om reindrifftsavtalen.

Sametinget behandler spørsmål knyttet til reindrifftsavtaleforhandlingene under ett av sine plenums møter på høsten. Før Staten legger fram sitt tilbud, avholdes det et møte mellom politisk ledelse i LMD og Sametinget. Under dette møtet utdyper Sametinget sitt innspill. I forkant av forhandlingene gjennomfører også Sametinget et møte med NRL. Videre kan Sametingsrådet avgi en uttalelse om den fremforhandlede avtalen under rådsmøte i mai/juni.

Sametinget behandlet og avga sitt innspill til forhandlingene om Reindrifftsavtalen 2016/2017 2. desember 2015, og møte mellom Sametinget og LMD ble avholdt 10. desember 2015.

Sametinget fremmet i sitt innspill til Reindrifftsavtalen for 2016/2017 forslag som berørte følgende områder:

- Sikring av arealgrunnlaget for reindrifften
- Økonomisk utvikling i reindriffts næringen
- Sikring av reindrifften som familiebasert og kulturbærende næring
- Likestilling
- Rekruttering og generasjonsoverganger
- Velferdsordninger
- Stortingsmelding om bærekraftig reindrift
- Reintallstilpasningen
- Rovviltsituasjonen
- Norsk-svensk reinbeitekonvensjon

Sametinget påpeker at Staten har et ansvar for å opprettholde og styrke reindrifften som en familiebasert næring og som en hjørnestein i samisk kultur. Sametinget viser til at reindrifftsavtalen er hovedverktøyet for realisering av reindrifftspolitikken, og at det derfor må finnes rom for dette aspektet i reindrifftsavtalen. Videre vises det til at reindrifftsavtalen de senere årene har hatt et forsterket næringsrettet fokus, og at virkemidlene har tilrettelagt i større grad for de reindrifftsutøverne som har reindrift som hovedvirksomhet. Sametinget er i utgangspunktet positive til en reindrifftsavtale som støtter opp om næringsaspektet, men mener at denne satsingen ikke må gå ut over det kulturelle aspektet ved næringen. Sametinget ber om en økning av reindrifftsavtalens budsjetttramme til virkemidler som vil styrke reindrifften som en familiebasert næring.

Sametinget viser til at avtalepartene i Reindrifftsavtalen 2015/2016 har avsatt midler til tiltak for økt internkontroll og selvstyre i reindriffts næringen. Sametinget anser dette som et svært viktig tiltak for å få til gode prosesser i næringen. For å få til gode løsninger er det av avgjørende betydning at dette arbeidet er godt forankret innad i næringen. Sametinget mener at

dette arbeidet må følges opp med økte midler til reinbeitedistriktene slik at de ressursmessig er rustet til å gjøre en best mulig jobb.

1.3 Forhandlingene 2016

Forhandlingene om Reindrifftsavtalen 2016/2017 startet den 7. januar 2016 i Oslo ved at NRL overleverte sitt krav til Staten. Kravet hadde en økonomisk ramme på 141,65 mill. kroner, en økning på 28,65 mill. kroner i forhold til gjeldende avtale på 113 mill. kroner. Dette utgjorde en økning på 25 pst. Sammenlignet med de siste års krav, var årets svært høyt. Her vises det til at kravet til forhandlingene om Reindrifftsavtalen 2015/2016 hadde en økning på 13 pst. i forhold til daværende avtale.

I sitt krav viste NRL til en rekke tiltak som de mener er viktige å få gjennomført for å kunne oppnå målene om en økologisk, økonomisk og kulturelt bærekraftig reindrift. I den forbindelse understreket NRL betydningen av at reindrifftsavtalen skal være et verktøy for å videreutvikle den tradisjonelle reindrifften, der målet er å legge til rette for en positiv og framtidsrettet næring i alle deler av landet. NRL fremmet følgende prioriteringsliste i sitt krav:

- Bedre sikring av reindrifftens arealer.
- Økning av inntekter til reindriffts næringen.
- Sikre stabile og forutsigbare markedsordninger.
- Bedre rammevilkårene for reinbeitedistriktene.
- Sikre finansieringen av «Protect Sápmi».

De kostnadssenkende og direkte tilskuddene ble krevd videreført med enkelte justeringer og søknader. For å sikre gode rammevilkår for ungdom, foreslo NRL å innføre en ordning med driftstilskudd til sideordnet rekrutteringsandel. Videre foreslo NRL at de som kommer inn under etableringsordningen og som kjøper livdyr, skal kunne gis forskudd på kommende etableringstilskudd til kjøpet. Denne ordningen skulle også gjelde ved etablering av nye siidaandeler. Det ble også krevd en økning av distriktstilskuddet for bedre å legge til rette for at distriktene skal kunne ivareta sitt ansvar og sine oppgaver med utvikling av reindrifften i en bærekraftig retning. I tillegg ble det foreslått en økning av prosenten for beregning av produksjonstilskuddet fra 37 pst. til 47 pst. av avgiftspliktig salg av kjøtt og andre avgiftspliktige næringsinntekter for de med mindre enn 250 rein i vårflokk. Satsen for kalveslaktetilskuddet ble foreslått økt fra 400 kroner til 450 per kalv for de

med flere enn 250 rein. For de med under 250 rein, ble økningen foreslått fra 400 til 500 kroner per kalv. Ektefelletilskuddet ble foreslått endret slik at tilskuddet utbetales til de siidaandeler hvor begge partene står som siidaandelsinnehavere. Videre at inntektsgrensen fjernes og at tilskuddet økes fra 30.000 kroner til 45.000 kroner.

Rammen for Reindrifftsens utviklingsfond ble foreslått økt for å legge til rette for en positiv utvikling i reindrifften og bedre lønnsomheten. NRL krevde midler til organisasjonsutvikling for at NRL på en bedre måte kan møte de utfordringene reindrifften står overfor. Videre krevde NRL midler til Tråante 2017, som er en markering av at det er 100 år siden det første samiske landsmøtet som ble holdt i Trondheim i 1917. I tillegg krevde NRL gjeninnføring av tilskudd til gjeterhytter.

I henhold til hovedavtalen har NRL anledning til å ta opp saker som ikke er en del av avtaforhandlingene. Til årets forhandlinger var dette krav knyttet til endring av reindrifftsloven, SRU II, tap av rein til rovvilt, fastsetting av rettighetsgrenser innenfor vinterbeiteområdene i Finnmark, absolutte kriterier for fastsetting av reintall for distrikt og siidaer, reinpåkørsler på jernbane, tollfritak på reinfør, håndtering av slakteavfall, kunnskapsgrunnlag ved inngrep i reinbeiteområder, reintallstilpasning, eiendomsskatt for infrastruktur og eiendom i reindrifften, samt skatter og avgifter i reindrifften.

Slik som tidligere drøftes ikke saker under forhandlingene som ikke ligger under Landbruks- og matdepartementets ansvarsområde, men kanaliseres til ansvarlig fagdepartement.

Staten la fram sitt tilbud den 27. januar 2016. Tilbudet hadde en økonomisk ramme for Reindrifftsavtalen 2016/2017 på 111,5 mill. kroner. Dette var en reduksjon på 1,5 mill. kroner i forhold til inneværende avtale etter vedtatt budsjett for 2016.

Staten påpekte i sitt tilbud at reindrifftspolitikken bør føres videre basert på Stortingets forutsetninger og ut fra den situasjonen man står overfor i næringen. Videre at det er en politisk målsetting å arbeide for å utvikle reindriffts næringen som en rasjonell markedsorientert næring som er bærekraftig i et langsiktig perspektiv. I den forbindelse la tilbudet opp til å tilrettelegge for de utøverne som har reindrifft som hovedvirksomhet.

Staten valgte i sitt tilbud å øke kalveslaktetilskuddet fra 400 kroner til 430 kroner per kalv. Uttak av kalv reduserer presset på vinterbeitene, og reduserer tapene i løpet av vinteren. Økt uttak

av kalv bidrar også til økt produktivitet fordi tilveksten på kalv er større enn tilveksten på større dyr. Forøvrig la tilbudet opp til en videreføring av dagens direkte tilskuddsordninger. De produksjonsrettede tilskuddene har økt betydelig de siste årene som en ekstra stimulering til økt slakteuttak i forbindelse med reintallsreduksjonen. Staten viste til at bakgrunnen for dette var å skape stabilitet og forutsigbarhet om ordningene over reindrifftsavtalen rett i etterkant av at reintallstilpassingen er gjennomført. En videreføring vil støtte opp om de reindrifftsutøverne som har fulgt opp gitte reduksjonsvedtak. I den forbindelse ble det understreket at siidaandeler som ikke følger gitte reduksjonskrav, fortsatt ikke vil være tilskuddsberettiget.

Høsten 2015 ble det innført et nytt rapporterings- og klassifiseringssystem for reinsdyrkjøtt. Nytt klassifiseringssystem premierer levering av slakterein med god kjøttfylde. Derigjennom stimuleres reieneierne til å øke inntjeningen av den enkelte rein. Allerede høsten 2015 har man sett positive effekter av nytt klassifiseringssystem ved økt slaktning av kalv, og økt bevisstgjøring omkring levering av rein med god kjøttfylde. Fram mot forhandlingene om Reindrifftsavtalen 2017/2018 foreslo Staten i sitt tilbud å få gjennomført en utredning for å knytte enkelte av dagens tilskuddsordninger til nytt klassifiseringssystem.

I tilbudet ble det orientert om at finansiering av tiltak for distrikt som er forhindret fra å bruke vinterbeiter i Sverige på grunn av at Norsk-svensk reinbeitekonvensjon ikke er på plass, vil som tidligere år bli løst på utsiden av reindrifftsavtalen. I den forbindelse ble det vist til at det vil bli fremmet forslag for Stortinget om en omdisponering på 2,3 mill. kroner fra kapittel 1142 post 71 til kapittel 1151 post 51 i 2016.

Staten orienterte også om reindrifftsfradraget i sitt tilbud. Reindrifftsfradraget gir mulighet til fradrag i allminnelig inntekt for skatteyttere med positiv næringsinntekt fra reindrifften. Hensikten er å legge til rette for økt produksjon og verdiskaping i næringen. Siden 2009 har reindrifftsfradraget fulgt økningen av jordbruksfradraget. Staten påpekte i tilbudet at den økonomiske rammen som ble lagt fram, må sees i sammenheng med reindrifftsfradraget.

Etter at krav og tilbud var fremlagt, ble det gjennomført tre forhandlingsrunder.

Forhandlingene ble sluttført den 16. februar 2016. Avtalen innebærer økonomiske tiltak i reindriffts næringen på i alt 114,5 mill. kroner. Dette er en økning på 1,5 mill. kroner i forhold til gjeldende avtale.

Reindrifftsavtalen 2016/2017 sitt hovedmål er å utvikle reindrifftsneringen som en rasjonell markedsorientert næring som er bærekraftig i et langsiktig perspektiv. I tråd med regjeringsplattformen er det lagt opp til en prioritering av tiltak som støtter opp om økologisk bærekraft.

Reindrifftsavtalen 2016/2017 prioriterer særlig tiltak som bidrar til økt slakting og omsetning av reinkjøtt. Det legges til rette i alle ledd for å nå de reindrifftspolitiske målene. Reineierne stimuleres til økt slakteuttak gjennom en betydelig økning av kalveslaktetilskuddet, og en viderføring av produksjonspremien. Samtidig legges det til rette for merkenøytral markedsføring i regi av Markedsutvalget for reinsdyrkjøtt.

Reindrifften er i en unik posisjon ved at potensialet for økt verdiskaping er langt høyere enn det som utnyttes i dag. Det er derfor sentralt at det legges til rette for at reindrifften får utnyttet dette potensialet. Over Reindrifftsavtalen 2016/2017 stimuleres det bl.a. til økt produksjon og aktiviteter knyttet til reiseliv og formidling av reindrifftsamisk kultur og levesett. I tillegg er reindrifften en unik arena for læring og omsorg der flere generasjoner reineiere kan utøve en næring og kultur i fellesskap. I den forbindelse videreføres

prosjektet med å få utviklet en ordning for lærings- og omsorgsbaserte tjenester i reindrifften.

Samlet sett gir den fremforhandlede avtalen grunnlag for økt inntjening gjennom økt slakteuttak og verdiskaping hos den enkelte reindrifftsutøver. Samtidig underbygger den fremforhandlede avtalen den dreining man har hatt i reindrifftsavtalens virkemidler de senere årene, med vektlegging av næringsretting og tilrettelegging for de reindrifftsutøverne som har reindrifft som hovedvirksomhet. Den helhetstenking som ligger bak den fremforhandlede avtalen gir grunnlag for en positiv utvikling og økt inntjening hos den enkelte reineier, noe som også er av stor betydning for ivaretagelse og utvikling av den reindrifftsamiske kulturen.

I tillegg til selve avtalen, vises det i sluttprotokollen til at det er bevilget 2,5 mill. kroner over kapittel 1142 til finansiering av kostnader vedrørende radioaktivitet i reinkjøtt i 2016. Det er enighet om at regelverket for radioaktivitetstiltak i slaktesesongen 2016/2017 fastsettes etter de samme prosedyrer som for forskriftene etter reindrifftsavtalen.

Som vedlegg til proposisjonen følger Reindrifftsavtalen for 2016/2017, sluttprotokollen til avtalen og en oversikt over fordelingen av avtalemidlene.

2 Politiske føringer

2.1 Grunnlaget for forhandlingene

Reindrifftsavtaleforhandlingene gjennomføres etter de bestemmelser som er gitt i Hovedavtalen for reindrifften. Hovedavtalen ble inngått mellom Staten ved Landbruksdepartementet og Norske Reindrifftsamers Landsforbund den 26. februar 1993. I henhold til avtalens § 2 skal Landbruks- og matdepartementet (LMD) og NRL føre forhandlinger om en løpende reindrifftsavtale med tiltak som tar sikte på en utvikling av reindrifftsneringen i samsvar med de til enhver tid vedtatte mål og retningslinjer for reindrifftspolitikken. Tiltakene skal omfatte økonomiske virkemidler. Partene skal også kunne kreve forhandlinger om faglige, sosiale, organisasjonsmessige og andre spørsmål av betydning for en utvikling av neringen mot de mål som er fastsatt for reindrifftspolitikken.

I tilfelle brudd i forhandlingene, fremmer Staten, ved LMD, på eget grunnlag overfor Stortinget forslag om de tiltak og økonomiske rammer som skal gjelde for kommende avtaleperiode.

2.2 Mål for reindrifftspolitikken

Mål og retningslinjer for reindrifftspolitikken er trukket opp i St.meld. nr. 28 (1991–92) En bærekraftig reindrifft, og av Stortinget i Innst. S. nr. 167 (1991–1992). I innstillingen konkretiseres «En bærekraftig reindrifft» gjennom målene om en økologisk, økonomisk og kulturelt bærekraftig reindrifft. Målene står i innbyrdes sammenheng; økologisk bærekraft gir grunnlag for økonomisk bærekraft, og sammen gir økologisk og økonomisk bærekraft mulighet for å ivareta og utvikle kulturell bærekraft.

I etterkant av behandlingen av St.meld. nr. 28 (1991–92) har Stortinget to ganger i året behandlet reindrifftspolitikken – ved den årlige reindrifftsavtaleproposisjonen og ved behandlingen av det årlige statsbudsjettet. Regjeringen og Stortinget har videreført hovedlinjene i meldingen, men det er også gjennomført løpende og nødvendige til-

pasninger, og nye momenter i forvaltningen av reindrifften har blitt vektlagt.

Våren 2012 behandlet Stortinget Meld. St. 9 (2011–2012). Ved behandlingen av meldingen sluttet Stortingets flertall seg til regjeringens reindrifftspolitikk. I innstillingen viste Næringskomiteen til at regjeringen vil sikre ei bærekraftig reindrifftsnering gjennom tilpasset reinntall, reduserte tap og økt produksjon. I den forbindelse understreket komiteen betydningen av at reinntallet reduseres i de områder der det er for mye rein, og at dette også er svært viktig for å ivareta hensynet til dyrevelferd.

Det er en politisk målsetting om å utvikle reindrifftsneringen som en rasjonell markedsorientert næring som er bærekraftig i et langsiktig perspektiv. I den forbindelse ønsker regjeringen å legge til rette for de utøverne som har reindrifft som hovedvirksomhet.

I regjeringens politiske plattform vises det til at reindrifften er en viktig næring i deler av landet. Den sikrer matproduksjon og utgjør livsgrunnlaget for mange mennesker. Videre vises det til at neringen er en forutsetning for samisk kultur og samfunnsliv. Følgende tiltak er konkretisert i plattformen:

- Legge frem en stortingsmelding om bærekraft i reindrifften.
- Endre reindrifftsloven slik at økologisk bærekraft prioriteres.
- Sikre rammevilkår som gjør at neringen på sikt blir mindre avhengig av overføringer.
- Likebehandle bønder og reineiere når det gjelder avgifter på driftsmidler.
- Gjennomføre forenklinger i landbruksbyråkratiet.

Det vises også til samarbeidsavtalen mellom regjeringspartiene, Venstre og Kristelig folkeparti hvor det bl.a. fremgår at avtaleinstituttet i landbruket opprettholdes. Videre at det skal legges vekt på forutsigbarhet og reformer som kan gi økt lønnsomhet.

2.3 Reindrifftsavtalen som reindriffts-politisk virkemiddel

Reindrifftsavtalen er, ved siden av reindrifftsloven, det viktigste redskapet for å følge opp målene og retningslinjene i reindrifftspolitikken. I forhandlingene om reindrifftsavtalen drøftes sentrale økonomiske spørsmål som knytter seg til utviklingen i næringen. Her fastsettes retningslinjene for bruken av de økonomiske virkemidlene – blant annet ut fra reindrifftslovens intensjon og bestemmelser, og ut fra de behov og utfordringer næringen til enhver tid står overfor.

Fra og med reindrifftsavtalen 2003/04 er tilskuddsordningene lagt vesentlig om. Tilskuddene til siidaandeler og tamreinlag er endret fra ordninger som i stor grad var faste beløp per siidaandel, til ordninger som premierer produksjon og verdiskaping. Dette innebærer at mens ordningene tidligere var knyttet opp mot et minstekrav til produksjon (kg), er dagens ordninger knyttet til verdien av det som produseres (kr). Videre er det oppmerksomhet på tiltak som skal legge til rette for økt slakting og omsetning av reinkjøtt.

Ved inngåelsen av de to siste reindrifftsavtalene er det gjennomført en rekke forenklingstiltak. Flere ordninger er avviklet og ingen nye ordninger er etablert. I tillegg er det gjennomført tiltak for å styrke siidaandelerens stilling, og derigjennom lagt til rette for de reindrifftsutøverne som har reindrifft som hovedvirksomhet. Her vises det til at de produksjonsrettede tilskuddene har blitt prioritert på bekostning av tilskudd som ikke direkte stimulerer til økt slakting og omsetning. Også innenfor Reindrifftens utviklingsfond (RUF) er tiltak som legger til rette for økt slakting og omsetning, blitt prioritert.

Gjennom reintallsprosessen har det blitt mulig å knytte sammen virkemidlene over reindrifftsavtalen og reindrifftsloven. De to siste avtalene har støttet opp om de som har fulgt opp gitte reduksjonsvedtak, mens de som ikke har fulgt reduksjonskravene heller ikke har vært tilskuddsberettiget.

2.4 Inneværende reindrifftsavtale

Inneværende reindrifftsavtale for 2015/2016 innebærer økonomiske tiltak i reindrifftsneringen på i alt 113 mill. kroner. Dette er en økning på 1,5 mill. kroner i forhold til Reindrifftsavtalen 2014/2015.

Reindrifftsavtalen 2015/2016 sitt hovedmål er å utvikle reindrifftsneringen som en rasjonell mar-

kedsorientert næring som er bærekraftig i et langsiktig perspektiv.

Ved Stortingets behandling av Prop. 68 S (2014–2015) Reindrifftsavtalen 2015/2016, og endringer i statsbudsjettet 2015 m.m. leverte næringskomiteen en samlet innstilling, jf. Innst. 255 S (2014–2015). Komiteen er enig med regjeringen i at den fremforhandlede avtalen gir grunnlag for økt inntjening og verdiskaping hos den enkelte reineier. Komiteen viser videre til at avtalen viderefører den dreining man har hatt de siste årene ved vektlegging av næringsretting og tilrettelegging for de som har reindrifft som hovedvirksomhet, og at det er bred politisk enighet om en slik prioritering.

2.5 Satsingsområder for Reindrifftsavtalen 2016/2017

Utgangspunktet for forhandlingene om Reindrifftsavtalen 2016/2017 har vært at det skal forhandles med sikte på en forhandlingsløsning, og at forhandlingene gjennomføres i tråd med regjeringens politiske plattform og samarbeidsavtalen med V og KRF. Videre at forhandlingene baseres på Stortingets behandling av de siste års reindrifftsavtaler og budsjettproposisjoner, samt den situasjonen man står overfor i næringen.

Det er en politisk målsetting å videreføre og styrke arbeidet med å utvikle reindrifftsneringen som en rasjonell markedsorientert næring som er bærekraftig i et langsiktig perspektiv. I tråd med regjeringens politiske plattform er det derfor lagt opp til å prioritere tiltak som legger til rette for en økologisk bærekraftig reindrifft.

Det er nødvendig at reindrifftsavtalen stimulerer og legger til rette for økt verdiskaping og omsetning av reinkjøtt. I den forbindelse vil det være av betydning at Reindrifftsavtalen 2016/2017 bidrar til dette, og at kommende avtale tar høyde for en økning i slakteuttaket.

Rett i etterkant av prosessen med tilpassing av reintall, har det vært viktig å opprettholde hovedlinjene i dagens tilskuddssystem hvor de direkte tilskuddene er knyttet til verdien av det som produseres. Dette vil bidra til å skape stabilitet og forutsigbarhet om ordningene over reindrifftsavtalen, og støtte opp om de reindrifftsutøverne som har fulgt opp gitte reduksjonsvedtak.

De to siste reindrifftsavtalene har særlig prioritert ordninger som direkte stimulerer til økt slakting og omsetning av reinkjøtt. Stimuleringseffekten har hatt en positiv effekt på slakteuttaket ved at man i 2015 hadde et uttak på om lag 77.000 rein

ved listeførte slakterier. Dette er om lag 14.000 flere rein enn i 2014. Det er viktig også at Reindrifftsavtalen 2016/2017 opprettholder denne stimulerings-effekten.

Høsten 2015 ble det innført et nytt rapporterings- og klassifiseringssystem for reinsdyrkjøtt. Nytt klassifiseringssystem premierer levering av slakterein med god kjøttfylde. Derigjennom stimuleres reinerne til å øke inntjeningen av den enkelte rein. Det er sentralt at Reindrifftsavtalen 2016/2017 støtter opp om og forsterker denne stimuleringen.

Markedsutvalget for reinsdyrkjøtt har gjennom sitt arbeid bidratt til en positiv utvikling av markedet for reinsdyrkjøtt. Det er viktig at det fortsatt legges til rette for at arbeidet i utvalget videreføres.

Reindrifften har hatt en annen utvikling enn øvrige primærnæringer når det gjelder antall utøvere. I jord- og skogbruket har antall utøvere blitt betydelig redusert de siste tiårene, mens antallet i reindrifften har økt. Per i dag er situasjonen slik at det er flere som ønsker å starte med reindrift enn det er plass til. Selv under perioden med reduksjon av reintallet, har antall personer i reindrifften i Finnmark økt. I denne situasjonen legges det ikke opp til å prioritere tiltak som stimulerer til økt rekruttering til næringen.

Reindrifften er en familiebasert næring. Det er viktig at yngre generasjoner får delta i den daglige driften og andre reindrifftsrelaterte aktiviteter.

Gjennom slik deltagelse skjer det en viktig kunnskapsoverføring som ikke nødvendigvis kan læres på skolebenken, men som er av stor betydning for de som fremover skal ha sin hovedvirksomhet i reindrifften. I tillegg er slik deltagelse også sentralt for ivaretagelse og utvikling av den reindrifftsammiske kulturen.

For å ivareta den familiebaserte reindrifften, er det sentralt at reindrifften har et godt økonomisk utkomme av driften. Ved å skape seg et økonomisk handlingsrom, gis reindrifften samtidig frihet til å organisere egen drift. Denne friheten er det viktig at reindrifftsavtalen bidrar og legger til rette for gjennom de økonomiske virkemidlene som avtalen inneholder.

En sikring av reindrifftsarealer for å opprettholde reindrifftsens tradisjonelle driftsmønster er en utfordring i mange områder. Et sentralt tiltak for å møte denne utfordringen er utvikling av reindrifftsens arealbrukskart. Arealbrukskartene vil både synliggjøre reindrifftsens bruk av arealer, og utviklingen av ulike type inngrep som har funnet sted innenfor reinbeiteområdene.

I henhold til regjeringens politiske plattform er det en målsetting å gjennomføre forenklinger i virkemiddelbruken. Dette er fulgt opp gjennom Reindrifftsavtalen 2016/2017 ved at det bl.a. legges opp til forenklinger både i utformingen og ved praktiseringen av flere av tilskuddsforskriftene. Samtidig etableres ingen nye direkte tilskuddsordninger.

3 Nærmere om den økonomiske utviklingen i næringen

3.1 Totalregnskapet for reindriften

Økonomisk utvalg for reindriften er oppnevnt av Landbruks- og matdepartementet, og har til oppgave hvert år å legge fram et totalregnskap for næringen. Regnskapet utgjør det økonomiske grunnlagsmaterialet for reindrifftsforhandlingene. Regnskapet gir en oversikt over verdiene som er skapt i næringen samlet sett ved utnyttelse av produksjonsfaktorene arbeid og kapital, og viser samlede inntekter, kostnader og resultat for hele reindriffts-næringen i Norge.

Totalregnskapet viser en nedgang i resultatmålene fra 2013 til 2014. Vederlag til arbeid og egenkapital reduseres fra 59,1 mill. kroner i 2013 til 54,1 mill. kroner i 2014 (-5 mill. kroner). Målt per årsverk har vederlag til arbeid og egenkapital en nedgang fra 62.100 kroner i 2013 til 56.400 kroner i 2014, og målt per siidaandel har vederlag for arbeid og egenkapital en nedgang fra 103.600 kroner i 2013 til 94.500 kroner i 2014.

Sum produksjonsbaserte inntekter øker fra 117,8 mill. kroner i 2013 til 128,3 mill. kroner i 2014 (+10,5 mill. kroner), hovedsakelig som følge av en økning i kjøttinntektene på 8,7 mill. kroner. Postene «andre produksjonsbaserte inntekter» reduseres med 0,9 mill. kroner og «binæringsinntekter» øker med 1,6 mill. kroner fra 2013 til 2014.

Sum statstilskudd øker fra 70,6 mill. kroner i 2013 til 76,4 mill. kroner i 2014 (5,7 mill. kroner). Dette skyldes en økning i ordinære tilskudd.

Erstatningene for tap av rein reduseres fra 67,7 mill. kroner i 2013 til 66,6 mill. kroner i 2014 (-1,2 mill. kroner), og erstatningene for arealinngrep hadde en økning fra 4,1 mill. kroner i 2013 til 5,9 mill. kroner i 2014 (1,7 mill. kroner).

Totalt sett gir dette en økning i de samlede inntektene fra 260,3 mill. kroner i 2013 til 277,1 mill. kroner i 2014 (+16,8 mill. kroner).

Siidaandelens kostnader økes fra 153,4 mill. kroner i 2013 til 171,5 mill. kroner i 2014 (18,1 mill. kroner). Felleskostnadene har en reduksjon fra 28,8 mill. kroner i 2013 til 27,9 mill. kroner i 2014 (-0,8 mill. kroner). Tamreinlagenes kostnader øker fra 9,2 mill. kr i 2013 til 9,3 mill. kr i 2014. I sum gir dette en økning i de totale kostnadene

fra 191,3 mill. kroner i 2013 til 208,7 mill. kroner i 2014 (17,4 mill. kroner).

Foruten en reduksjon i kostnadene fra 2010 til 2011, har kostnadene fra og med 2006 hatt en markant økning. De største utgiftene er til avskrivninger (18 pst.) og til kjøretøy og maskiner (18 pst.). I forbindelse med fremleggelsen av Totalregnskapet 2014 den 9. desember 2015 påpekte avtalepartene behovet for at Økonomisk utvalg går grundig inn i og analyserer kostnadsutviklingen i reindriften. Det legges til grunn at Økonomisk utvalg følger opp avtalepartenes anmodning i forbindelse med utarbeidelsen av Totalregnskapet for 2015.

Renter på lånt kapital øker fra 9,9 mill. kroner i 2013 til 14,3 mill. kroner i 2014 (4,5 mill. kroner).

3.2 Totalregnskapet for 2014 etter reinbeiteområde

Tabell 3.2 viser totalregnskapet for 2014 fordelt etter reinbeiteområder. Det går frem av tabellen at det er klare forskjeller i resultatene mellom reinbeiteområdene. Vederlag til arbeid og egenkapital for Nord-Trøndelag som ligger høyest, utgjør 283.700 kroner per årsverk. For Vest-Finnmark som ligger lavest, utgjør det -18.700 kroner per årsverk. Det er i regnskapet foretatt en oppsplitting av Finnmark i soner, se tabell 3.3. Her viser tilsvarende beregning at Kautokeino vest ligger lavest med -68.900 kroner per årsverk, mens Polmak/Varanger ligger høyest med 293.100 kroner per årsverk.

Endringer i den samlede livdyrverdien fremkommer i hovedsak som følge av endringer i reinntall og flokksammensetning. Tabell 3.2 viser at disse endringene har stor betydning for resultatmålene i de fleste reinbeiteområdene. I tillegg til at endringer i livdyrverdien har stor betydning for resultatmålene i de fleste reinbeiteområdene innenfor samme år, har de også avgjørende betydning for endringer i resultatmålene innenfor et område mellom år.

Endringene fra 2013 til 2014 i totalregnskapets hovedposter gir følgende forklaring til endringene i resultatmålene i de ulike reinbeiteområdene:

Tabell 3.1 Sammendrag av reindriftens totalregnskap i perioden 2011–2014, samt budsjett 2015 (1.000 kroner)

Regnskapsposter	Budsjett ¹				
	2011	2012	2013	2014	2015
Produksjonsbaserte inntekter:	142 660	122 825	117 844	128 344	139 687
Kjøtt og biprodukter	117 554	109 838	114 110	122 767	130 325
Endring i reinhjordverdien	-3 905	-16 039	-29 781	-28 587	-24 803
Binæringsinntekter	3 582	3 659	5 293	6 861	6 861
Andre ²	25 429	25 367	28 222	27 303	27 303
Statstilskudd:	76 878	65 438	70 628	76 361	81 724
Ordinære tilskudd	53 367	42 643	50 308	58 043	61 390
Andre tilskudd	12 078	13 758	12 800	12 065	12 684
Ekstraordinære tilskudd	463	579	579	0	2 361
Tilskudd til binæringer	1 664	2 668	1 105	889	904
Verdiskapningsprogram	1 949	873	944	687	0
Tiltak mot radioaktivitet	1 532	835	715	281	167
Konfl.demp. tiltak rovvilt	5 825	4082	4 177	4 396	4 218
Erstatninger:	79 904	76 000	71 861	72 419	65 240
Tap av rein	76 098	72 672	67 725	66 550	60 795
Arealinngrep	3 806	3 328	4 136	5 869	4 445
Sum inntekter:	299 443	264 262	260 333	277 124	286 652
Kostnader:					
Siidaandelenes kostnader	130 724	137 905	153 435	171 500	174 439
Felleskostnader	23 799	27 170	28 754	27 915	28 393
Kostnader i tamreinlag	8 893	9 178	9 159	9 301	9 460
Sum kostnader:	163 416	174 253	191 347	208 716	212 292
Vederlag for arbeid og kapital	136 027	90 009	68 986	68 408	74 360
Renter på lånt kapital	9 720	9 520	9 159	14 309	14 251
Vederlag for arbeid og egenkapital					
Totalt (1.000 kr)	126 307	80 489	59 130	54 099	60 108
Per årsverk (kr)	126 560	85 718	62 111	56 397	62 653
Per siidaandel (kr)	220 431	141 957	103 556	94 527	104 174
Sum årsverk	998	939	952	959	959
Ant.siidaandeler ³	573	567	571	572	577

¹ Det presenteres her et budsjett for 2015 i stedet for foreløpig regnskap. Dette har sin årsak i at regnskapstallene ennå ikke foreligger.

² Posten omfatter arbeidsinntekter, leieinntekter og andre driftsrelaterte inntekter.

³ Antall årsverk for tamreinlagene (40) er lagt til antall siidaandeler i samisk reindrift.

Tabell 3.2 Totalregnskap for 2014 fordelt etter reinbeiteområder (1.000 kroner)

Reinbeiteområde	Øst- Finnm.	Vest- Finnm.	Troms	Nordland	Nord- Tr.lag	Sør-Tr./ Hedm.
Prod.baserte innt.	34 082	24 538	8 013	11 912	15 604	16 698
Kjøtt og biprod.	30 011	40 949	5 579	7 134	10 642	12 221
Endr. i reinhjordverdi	-6 542	-21 011	-2 241	-417	-977	1 335
Binæringsinntekter	2 277	2 214	217	662	313	1 177
Andre prod.bas.innt.	8 336	2 387	4 457	4 533	5 627	1 964
Statstilskudd:	24 562	24 948	4 526	6 787	4 318	8 942
Ordinære tilskudd	20 406	17 441	3 166	2 750	3 566	8 436
Andre tilskudd	2 750	6 893	927	1 335	160	0
Ekstraord. tilskudd	0	0	0	0	0	0
Tilskudd til binæringer	638	144	107	0	0	0
Verdiskapningsprogr.	258	0	0	0	0	429
Tiltak mot radioakt.	0	0	0	0	279	2
Konfl.demp.rovvilt	510	470	326	2 702	313	75
Erstatninger:	22 911	11 134	10 842	13 677	9 809	3 085
Tap av rein	19 806	10 550	10 693	12 673	9 490	2 377
Arealinngrep	3 106	584	149	1 004	319	708
Sum inntekter	81 555	60 620	23 381	32 376	29 731	28 725
Kostnader:						
Siidaandelens kostn.	57 136	57 220	12 256	21 706	11 698	11 483
Felleskostnader	8734	5 051	1 804	7 378	2 362	2 587
Kostn. i tamreinlag		0	0	0	0	0
Sum kostnader	65 870	62 270	14 060	29 084	14 060	14 071
Vederlag for arbeid og kapital	15 685	-1 650	9 321	3 292	15 671	14 654
Renter på lånt kapital	3908	5 433	1 644	1 202	684	1 148
Vederlag for arbeid og egenkapital						
Totalt (1.000 kr)	11 777	-7 084	7 677	2 090	14 987	13 506
Per årsverk (kr)	39 697	-18 695	105 454	30 001	283 675	280 852
Per siidaandel (kr) ¹	70 944	-33 892	163 331	50 977	384 289	450 192
Sum årsverk	297	379	73	70	53	48
Antall siidaandeler	166	209	47	41	39	30

¹ Gjennomsnittstall beregnet ut fra totalt antall siidaandeler, dvs siidaandeler med rein, innenfor hvert reinbeiteområde. Dette innebærer at også siidaandeler med lav eller ingen rein inngår i beregningen.

Øst-Finnmark: Vederlag for arbeid og egenkapital reduseres med om lag 3,2 mill. kroner. De produksjonsbaserte inntektene reduseres med 7,2 mill. kroner. Statstilskuddene øker med 2,9 mill. kroner. De totale erstatningene øker med 0,7 mill. kroner. Totalt reduseres inntektene med 3,5 mill. kroner, samtidig som kostnadene øker med 3,6 mill. kroner. Antall siidaandeler er endret fra 167 til 166.

Vest-Finnmark: Resultatmålene reduseres. De produksjonsbaserte inntektene går ned fra 26,0 mill. kroner. i 2013 til 24,5 mill. kroner. i 2014. Statstilskudd og erstatninger øker med til sammen 2 mill. kroner. Samlet gjør dette at de totale inntektene øker med 0,5 mill. kroner. Samtidig øker kostnadene med om lag 5,3 mill. kroner. sammenlignet med 2013. Inkludert økte rentekostnader reduseres da vederlaget for arbeid og egenkapital med totalt 6,1 mill. kroner sammenlignet med 2013. Antall siidaandeler er uendret.

Troms: Dette er ett av tre områder hvor resultatmålene øker. Dette kommer som en følge av en økning i kjøttinntekter, statstilskudd og binæringsinntekter på hhv. 1,2 mill. kroner, 0,5 mill. kroner. og 1,2 mill. kroner. Troms har i tillegg til økningen redusert sine totale kostnader. På tross av den negative endringen i livdyrverdien har dette området en total økning i vederlaget for arbeid og egenkapital på 2 mill. kroner. Antall siidaandeler er endret fra 48 til 47.

Nordland: Resultatmålene har en forholdsvis stor reduksjon. De produksjonsbaserte inntektene og livdyrverdien øker, det samme gjør binæringsinntektene. Statstilskuddene og erstatningene er noe redusert. Imidlertid øker kostnadene med 5,1 mill. kroner og er dermed hovedårsaken til reduksjonen i vederlaget. Antall siidaandeler er endret fra 40 til 41.

Nord-Trøndelag: Også i dette området øker resultatmålet for arbeid og egenkapital. Alle inntektsposter, unntatt statstilskudd, øker fra 2013 til 2014. Spesielt ser vi en god økning i kjøttinntektene, noe som kommer som en følge av økt uttak samtidig som både vekt og pris er gått opp. Statstilskuddene reduseres med 0,4 mill. kroner, og livdyrverdien reduseres. Området har økt sine totale kostnader en del, men likevel ser vi altså en positiv endring i vederlagsmålet for arbeid og egenkapital. Antall siidaandeler er uendret.

Sør-Trøndelag/Hedmark: Resultatmålene har en økning. Dette på tross av at inntekter fra kjøtt og biprodukter og binæringsinntekter reduseres med hhv. 1,8 mill. kroner og 0,5 mill. kroner. Området har en forholdsvis stor økning i både livdyrverdien og statstilskuddene, og sammenholdt

med de øvrige hovedpostene utgjør dette en positiv endring i vederlagsmålet for arbeid og egenkapital på 1,3 mill. kroner. sammenlignet med 2013. Antall siidaandeler er endret fra 29 til 30.

Tamreinlag: Vederlaget for arbeid og egenkapital øker med 2,6 mill. kroner. sammenlignet med 2013. Hovedårsaken til dette ligger i økte kjøttinntekter (+2,8 mill. kroner) samt positiv endring i livdyrverdien. Statstilskuddene er noe redusert (-1,3 mill. kroner.) mens de øvrige hovedpostene kun har mindre endringer. Kostnadene er tilnærmet uendret. Antall årsverk øker fra 39 til 40.

3.3 Siidaandelens økonomi

Gjennomsnittlige nøkkeltall per siidaandel og per rein i de ulike reinbeiteområdene er presentert i tabell 3.4. Tabellen viser at det er store variasjoner mellom områdene. Eksempelvis varierer kjøttinntektene per siidaandel mellom 118.710 kroner i Troms og 407.377 kroner i Sør-Trøndelag/Hedmark. Gjennomsnittlige kjøttinntekter per rein varierer mellom 384 kroner per rein i Karasjok og 930 kroner per rein i Sør-Trøndelag/Hedmark. Det er også betydelige variasjoner i gjennomsnittlig statstilskudd mellom reinbeiteområdene. Reinbeiteområdene der flest siidaandeler og distrikter oppfyller kravene i reindriftsavtalens ordninger, får uttelling i form av høyere utbetaling. Dersom inntektsoverføringene relateres til reintall, er overføringene i 2014 størst i Sør-Trøndelag/Hedmark med 680 kroner per rein og lavest i Vest-Finnmark med 260 kroner per rein. For 2014 er inntektsoverføringene per siidaandel høyest i Sør-Trøndelag/Hedmark med 298.069 kroner og lavest i Karasjok med 99.301 kroner.

De totale kostnadene per siidaandel varierer også betydelig mellom områdene. Tilsvarende varierer de totale kostnader per rein. Nordland og Troms har det høyeste kostnadsnivået sett i forhold til reintallet med hhv. 1.976 og 1.126 kroner per rein, mens Vest-Finnmark har de laveste kostnadene per rein med 649 kroner per rein. Variasjonen i kostnadene per rein har sammenheng med driftsstrukturen og størrelsen på driftsgruppene i de ulike områder.

Tabell 3.4 viser til dels store forskjeller i lønnsomhet mellom områdene. Den store variasjonen skyldes forskjeller både når det gjelder reintall per siidaandel og inntjening per rein, hvorav sistnevnte ser ut til å ha størst betydning for resultatet. Dette innebærer at en forbedring av siidaandelens økonomi først og fremst betinger økt inntjening per rein.

Tabell 3.3 Totalregnskap for 2014 fordelt på soner i Finnmark (1.000 kroner)

Reinbeiteområde	Polmak/ Varanger	Karasjok øst	Karasjok vest	Kautok. øst	Kautok. midt	Kautok. vest
Produksjonsbaserte inntekter:	19 052	6 290	8 740	4 680	15 986	4 153
Kjøtt og biprodukter	12 240	5 708	12 062	12 190	17 433	11 606
Endring i reinjordverdien	1 826	-2 069	-6 298	-8 455	-3 374	-9 183
Binæringsinntekter	611	660	1 006	476	1 172	567
Andre	4 375	1 991	1 970	469	755	1 163
Statstilskudd:	9 895	5 467	9 200	9 474	12 247	3 226
Ordinære tilskudd	9 447	3 762	7 196	6 459	8 752	2 230
Andre tilskudd	339	1 441	971	2 915	3 252	726
Ekstraordinære tilskudd	0	0	0	0	0	0
Tilskudd til binæringer	79	54	505	0	144	0
Verdiskapningsprogram	0	0	258	0	0	0
Tiltak mot radioaktivitet	0	0	0	0	0	0
Konfl.demp. tiltak rovvilt	30	210	270	100	100	270
Erstatninger:	10 484	5 164	7 264	2 510	5 224	3 401
Tap av rein	7 682	4 860	7 264	2 510	5 188	2 853
Arealinngrep	2 802	304	0	0	36	548
Sum inntekter	39 431	16 920	25 204	16 664	33 457	10 780
Kostnader:						
Siidaandelens kostnader	18 632	17 710	20 794	17 864	24 528	14 828
Felleskostnader	4 937	2 671	1 126	1 291	2 985	774
Kostnader i tamreinlag	0	0	0	0	0	0
Sum kostnader	23 569	20 381	21 920	19 155	27 513	15 602
Vederlag for arbeid og kapital	15 861	-3 461	3 284	-2 491	5 944	-4 822
Renter på lånt kapital	1 109	1 493	1 306	1 709	2 517	1 208
Vederlag for arbeid og egenkapital						
Totalt (1.000 kr)	14 752	-4 954	1 979	-4 199	3 427	-6 030
Per årsverk(kr)	293 065	-47 591	13 911	-40 208	18 330	-68 910
Per siidaandel (kr)	335 270	-95 265	28 267	-68 836	36 456	-111 676
Sum årsverk	50	104	142	104	187	88
Antall siidaandeler	44	52	70	61	94	54

Tabell 3.4 Gjennomsnittlige nøkkeltall per siidaandel og per rein for reinbeiteområdene i 2014 (kr)

	Polmak/ Varanger	Karasjok	Vest- Finnm	Troms	Nordl.	Nord- Tr.lag	Sør- Tr.lag/ Hedmark
Kjøttinntekter pr siidaandel	278 190	145 659	195 927	118 710	173 998	272 861	407 377
Kjøttinntekter pr rein	522	384	427	447	485	751	930
Statstilskudd pr siidaandel	224 886	120 221	119 366	96 301	165 533	110 718	298 069
Statstilskudd pr rein	422	317	260	362	461	305	680
Erstatninger pr siidaandel	238 271	101 863	53 273	230 675	333 592	251 515	102 833
Erstatninger pr rein	447	268	116	868	929	692	235
Totale inntekter pr siidaandel	896 148	345 280	290 048	497 463	789 660	762 336	957 497
Totale inntekter pr rein	1 682	910	632	1 872	2 199	2 098	2 186
Totale kostnader pr siidaandel	535 663	346 726	297 943	299 152	709 365	360 513	469 024
Totale kostnader pr rein	1 005	914	649	1 126	1 976	992	1 071
Vederlag arbeid og egenkapital pr siidaandel	335 270	-24 386	-33 892	163 331	50 977	384 289	450 192
Vederlag arbeid og egenkapital pr rein	629	-64	-74	615	142	1 058	1 028
Reintall pr siidaandel	533	380	459	266	359	363	438
Inntekter utenfor reindriften pr siidaandel	387	329	363	423	329	335	451

Mange reindrifftsfamilier henter betydelige deler av sin inntekt utenfor reindrifftsneringen. Det er i all hovedsak kvinner som står for denne inntekten. Gjennomsnittlig sum lønn mv. per siidaandel varierte i 2014 fra 451.000 kroner i Troms til 329.000 kroner i Karasjok og Nordland.

Tabell 3.5 viser at vederlag for arbeid og egenkapital er på sitt laveste i 2014 i sammenligningsperioden. Fra 2010 er det en reduksjon på 172.639 kroner til 2014. Dette tilsvarer en reduksjon på om

lag 65 prosent. Den største nedgangen de senere årene har Nordland, som har redusert sitt vederlag fra 331.551 kroner i 2010 til 50.977 i 2014. For øvrig har det vært markant nedgang i både Øst- og Vest-Finnmark i sammenligningsperioden. Departementet er bekymret for den økonomiske utviklingen i deler av reindriften, og vil i den kommende stortingsmeldingen foreta en nærmere analyse av situasjonen.

Tabell 3.5 Vederlag for arbeid og egenkapital per siidaandel i perioden 2011–2014 (kroner)

Reinbeiteområde	2011	2012	2013	2014
Polmak/Varanger	349 057	188 652	365 251	335 270
Karasjok øst	74 137	-87 335	8 672	-95 265
Karasjok vest	135 066	155 080	-24 082	28 267
Øst-Finnmark	171 023	86 581	89 646	70 944
Kautokeino øst	168 299	-7 521	-1 647	-68 836
Kautokeino midt	114 808	101 381	6 181	36 456
Kautokeino vest	141 912	1 143	-53 867	-111 676
Vest-Finnmark	137 710	43 296	-4 843	-33 892
Troms	261 013	207 723	118 248	163 331
Nordland	331 551	258 692	138 540	50 977
Nord-Trøndelag	472 671	424 555	338 945	384 289
Sør-Tr/Hedmark	421 171	349 574	419 193	450 192
Sum samisk reindrift	212 025	124 231	88 532	75 051
Tamreinlag ¹	214 301	264 479	219 967	276 479
Totalt	226 765	141 957	103 556	94 527

¹ Vederlag for arbeid og egenkapital per årsverk for tamreinlagene

4 Sentrale politikkområder

4.1 Innledning

I Norge har reindriften sitt opphav hos den samiske befolkningen. I dag utøves samisk reindrift i det vesentligste i fjell- og utmarksområdene i Finnmark, Troms, Nordland og Nord-Trøndelag, samt i deler av Sør-Trøndelag, Møre og Romsdal (Trollheimen) og Hedmark.

I henhold til reindrifftsloven § 9 er det bare personer med rett til reinmerke i henhold til § 32 som har rett til å eie rein innenfor reinbeiteområdet. Et grunnleggende vilkår for rett til reinmerke er at man er av samisk ætt. Det heter videre i reindrifftsloven § 4 at det bare er den samiske befolkning, som på grunnlag av alders tids bruk, har rett til å utøve reindrift innenfor det samiske reinbeiteområdet. Reindrift er således en spesiell samisk næring.

Beiteområdene er selve grunnressursen for reindriften. Reinens levesett, med ulike krav til beite i ulike sesonger, gjør reindriften til en arealavhengig næring. Totalt foregår det reindrift i nærmere 140 av landets kommuner, og på et areal som brutto utgjør om lag 40 pst. av landarealet i Norge, dvs ca. 140 000 km². Fra Finnmark til og med Sør-Trøndelag utgjør bruttoandelen rundt 80 pst. av landarealet. Ikke alt er tilgjengelig som reinbeite. Vann, impediment, dyrket mark og bebygde områder kommer til fradrag. Det anslås at nettoarealet utgjør ca. 90 000 km² eller i underkant av 30 pst. av Norges fastlandsareal.

I henhold til siste Melding om reindrift for driftsåret 2014/2015 er det i dag ca 215 000 tamrein i vårflokk. Av disse er det om lag 150 000 rein i Finnmark, noe som utgjør 70 pst. Reintallet kan variere fra år til år. Årsaken til dette kan være varierende kalvetilgang, tap og slakteuttak. Reindriften sør for Finnmark har små årsvariasjoner, mens reintallet i Finnmark har variert betydelig.

Om lag 3000 personer er tilknyttet den samiske reindriften, hvorav 2200 i Finnmark. Personer med tilknytning til reindrift omfatter reineiere med siidaandel og deres familiemedlemmer, eller andre med tilknytning til familien. Tradisjonelt har barn i reindriftsfamilier tidlig fått eierskap til egen rein, for eksempel som dåps gave og kon-

firmasjonsgave. Eierskap til dyrene identifiseres gjennom snittmerker i øret til reinen. Det er ført opp egne merkeregistre for de ulike reinbeiteområdene. I de første merkeregistrene var det i Norge registrert totalt 635 reinmerker. I dag er det registrert i underkant av 4 500 merker. Ikke alle av disse er i bruk. Hoveddelen av veksten i antall nye merker har skjedd i Finnmark, med størst vekst fra 80-tallet og fram til i dag.

Reindriften er en nomadisk driftsform som utnytter utmarksbeiter året rundt. På utmarksbeite er reinen prisgitt uforutsigbare værforhold og variasjoner i tilgang og kvalitet på beitet mellom sesonger og mellom år. Et reindriftsår består av åtte årstidsbeiter med ulike behov for beiter. Innenfor hver av disse årstidsbeitene varierer tilbudet av beite som følge av klimatiske faktorer, lokalitet og årstidsvariasjoner.

For å utnytte produksjonspotensialet i reindriften må reinflokkens størrelse tilpasses tilgjengelig beiteareal. Det er store variasjoner mellom ulike områder for hvordan reinflokkens størrelse er tilpasset beitegrunnet. Videre er det store variasjoner i klimaets påvirkning på driftsforholdene mellom områder. I Nord-Trøndelag, Nordland og Troms er de klimatiske utfordringene langt større enn i Finnmark, Sør-Trøndelag og i tamreinlagene.

Reindriftnæringen er en mangfoldig næring der mulighetene og utfordringene er ulike mellom reinbeiteområdene, men også innad i det enkelte området kan det være store forskjeller. I politikktutforming må man være bevisst på disse ulikhetene.

I deler av Finnmark er det fortsatt utfordringer med beitetrykk og beitegrunnet. I mange distrikt er antall personer under den enkelte siidaandel for høyt. Et stort antall personer setter begrensninger både for siidaandelsleders mulighet til å styre og ha egen drift som hovedvirksomhet. I de øvrige reinbeiteområdene er utfordringene særlig tap av rein grunnet rovvilt og andre tapsårsaker, samt at reindriften bruk av arealer kommer i konflikt med andre brukerinteresser. I samtlige områder er det en utfordring å få til økt verdiskaping i reindriften, øke inntjeningen og redusere kostnadene.

4.2 Reindrift – En familiebasert næring

Reindrifften er en familiebasert næring. Utover at en familiebasert næring bidrar til ivaretagelse av reindrifftsamisk kultur og levesett, innebærer dette at reindrifften også har tilgang på arbeidskraft i arbeidsintensive perioder. I den forbindelse vises det til viktigheten av at yngre generasjoner får delta i den daglige driften og andre reindrifftsrelaterte aktiviteter. Gjennom slik deltagelse skjer det en viktig kunnskapsoverføring som ikke nødvendigvis kan læres på skolebenken, men som er av stor betydning for de som fremover skal ha sin hovedvirksomhet i reindrifften. I tillegg er slik deltagelse også sentralt for ivaretagelse og utvikling av den reindrifftsamiske kulturen.

Etter departementets vurdering vil den familiebaserte driften best ivaretas og utvikles ved at reindrifften har et godt økonomisk utkomme av driften. Ved å skape seg et økonomisk handlingsrom, gis reindrifften samtidig frihet til å organisere egen drift. Det er sentralt at man legger til rette for denne friheten gjennom de reindriftpolitiske virkemidlene.

I denne sammenheng vises det til utviklingen i de sørsamiske områdene. Produksjonsmessig utøves reindrifften i disse områdene i samsvar med reindrifftslovens målsettinger og den næringspolitikk som det er lagt opp til gjennom reindrifftsavtalen. Reintallet har vært stabilt gjennom en intern regulering gjennom flere tiår, samt at reindrifften har en optimal flokkstruktur for en størst mulig produksjon. Gjennomsnittlig antall personer under den enkelte siidaandel ligger i sør på 4,9 personer, mens i Vest-Finnmark reinbeiteområde er det 7,1 personer per andel. Det forhold at reindrifften i sør i større grad har begrenset antall personer under den enkelte enhet, har bidratt til at flere av siidaandelslederne kan ha reindrift som hovedvirksomhet. En slik utvikling og valg av retning har vært helt avgjørende for en ivaretagelse og en videreutvikling av den sørsamiske kulturen, samt den vitaliseringen av det sørsamiske språket som man har sett de siste årene.

Det er ikke slik at de valg som man har gjort i sør nødvendigvis er direkte overførbare på de problemstillingene man har i nord. Reindriffts næringen har i dag ikke et rekrutteringsproblem, og da særlig i store deler av Finnmark. Tvert imot opplever mange distrikter i Finnmark et press fra personer som ønsker å starte opp med reindrift. Selv under reduksjonsperioden har antall personer i reindriffts næringen økt.

Den store variasjonen i lønnsomheten mellom områder og innad i det enkelte området skyldes

forskjeller både i reintall per siidaandel og inntjening per rein, hvorav sistnevnte ser ut til å ha størst betydning for resultatet. Dette innebærer at en forbedring av siidaandelens økonomi først og fremst betinger økt inntjening per rein, men også økt reintall per siidaandel. Økt inntjening per rein er særlig knyttet til kvalitet. Rein med god kjøttfylde gir god pris. Innenfor en begrenset ressurs vil et økt reintall per siidaandel måtte innebære færre siidaandeler og færre reineiere under den enkelte siidaandel.

4.3 Tilpassing av reintallet til beiteressursen

4.3.1 Gjennomgang av reintallsprosessen

Reindrifftsloven av 2007 skal gi grunnlag for en hensiktsmessig indre organisering og forvaltning av reindrifften. Videre skal reindriffts næringen etter loven, gjennom internt selvstyre, selv spille en aktiv rolle og ha ansvaret for at reindrifften er bærekraftig. Et sentralt verktøy i den forbindelse er bruksreglene. Det har vært en omfattende prosess knyttet til arbeidet med å få godkjent bruksregler og å få reintallet på plass. Først ved utgangen av 2011 hadde samtlige av sommer- og helårsdistriktene fått godkjent sine bruksregler.

Dersom faktisk reintall overstiger reintallet som er fastsatt i bruksreglene, skal det overskytende antall rein reduseres. Fremgangsmåten følger av reindrifftsloven § 60 tredje ledd. Primært skal siidaen selv utarbeide en reduksjonsplan som fordeler reduksjonen internt i siidaen/distriktet. Dersom siidaen ikke utarbeider en slik plan, skal hver siidaandel redusere det overskytende reintallet forholdsmessig innen en frist fastsatt av Reindrifftsstyret.

I oppfølgingen av distrikt og siida som hadde et for høyt reintall i forhold til det som er vedtatt, har Reindrifftsstyret brukt reintall per 31. mars 2012 som utgangspunkt for reduksjonen. Reintallet består av det antall rein som næringsutøverne selv har meldt inn på dette tidspunktet i Melding om reindrift, og som er godkjent av reindrifftsagronom.

Sommeren 2012 sendte Reindrifftsstyret ut forhåndsvarsel om at de ville fatte vedtak om frist for utarbeidelse av reduksjonsplan etter reindrifftsloven. Påfølgende høst ble det fastsatt slike frister. Samtidig ble det stilt krav om at alle siidaandeler skulle underskrive reduksjonsplanen. Det viste seg høsten 2012 at svært få av distriktene leverte en reduksjonsplan i henhold til vedtatt frist og krav.

Høsten 2012 sendte derfor Reindrifftsstyret ut varsel om gjennomføring av forholdsmessig reduksjon av reintallet. Den 26. februar 2013 fattet Reindrifftsstyret vedtak om tidsfrister for reintallsreduksjon for en rekke distrikter/siidaer i Vest-Finnmark og Øst-Finnmark reinbeiteområder. Fristene som ble satt for gjennomføring av reduksjonen varierer fra 1 til 3 år, avhengig av hvor mange dyr distriktet skal redusere med. Reduksjonen skal være gjennomført innen 31. mars 2015.

Totalt klaget 85 siidaandeler på vedtak om frister for forholdsmessig reduksjon. Reindrifftsstyret opprettholdt vedtakene sine i 77 av sakene, og disse ble oversendt departementet i begynnelsen av desember 2013 for endelig avgjørelse. I løpet av februar/mars 2014 var de ferdigbehandlet i departementet.

4.3.2 Status for reintallsprosessen

Det er fastsatt et reintall for Vest-Finnmark på 78.150 rein, mens reintall fastsatt for Øst-Finnmark er 70.650 rein. Innrapporterte tall per 1. april 2012 var for Finnmarks vedkommende ca. 42.000 dyr over det som var fastsatt som bærekraftig. Reindrifftsstyret påla derfor alle distrikt som hadde for høyt reintall, å redusere til fastsatt nivå. Reduksjonsperioden varierte fra ett til tre år avhengig av hvor mye distriktene skulle redusere.

Innrapporterte reintall per 1. april 2015 viste at siidaandelene i all hovedsak hadde fulgt opp gitte reduksjonsvedtak. Det innebærer at det innrapporterte reintallet i Finnmark totalt sett er under fastsatt nivå. Det var 15 siidaandeler som ikke hadde fulgt opp reduksjonskravet. Reindrifftsstyret følger nå opp disse andelene i samsvar med reindrifftsloven sitt kapittel om sanksjoner.

Høsten 2015 og vinteren 2016 foretas det kontrolltelling i Vest-Finnmark reinbeiteområde. Det er distrikter som har fått pålegg om forholdsmessig reduksjon som prioriteres. Av 18 distrikter som har fått pålegg om å fremstille reinflokk for telling, er det ett distrikt som ikke har blitt telt. Videre er det ett distrikt som ennå ikke er ferdigberegnet. Når det gjelder resultatet fra de øvrige distriktene, er det ett distrikt som ligger over det fastsatte reintallet. De øvrige distriktenes totale reintall ligger under det fastsatte.

Det er flere forhold som har bidratt til at reintallet nå tilnærmet er i samsvar med det som er fastsatt gjennom bruksreglene. Reindrifften har tatt ansvar for egen framtid og økt slakteuttaket. I henhold til innrapporterte tall fra slakteriene er

det slaktet omlag 74.600 rein i kalenderåret 2015 og herunder om lag 60.800 rein høsten 2015 ved de registrerte slakteriene. Med bakgrunn i at det er et par mindre slakterier som ikke har rapportert, kan man anslå det totale slakteuttaket ved listeførte slakterier til 77.000 rein. Dette er en forholdsvis stor økning i forhold til 2014 (63.100 dyr for kalenderåret og 55.100 dyr for høsten).

Kalveandelen i 2015 ligger på omlag 78 pst. Dette er en økning på 7-8 prosentpoeng i forhold til de siste årene. Økt slakteuttak og økningen av kalveandelen viser at stimuleringen ved økning av de produksjonsrettede tilskuddene har hatt positiv effekt. Tilbakeholdelse av tilskudd over reindrifftsavtalen og udokumenterte rovvilterstatninger i forhold til dem som ikke har fulgt opp gitte reduksjonsvedtak, har også virket positivt på slakteuttaket.

Ved inngåelsen av de siste reindrifftsavtalene har avtalepartene hatt oppmerksomhet på hele verdikjeden fra vidde til bord. Dette har bl.a. resultert i økte bevilgninger til infrastrukturtiltak. Denne satsingen har både lagt til rette for økt slakteuttak og at uttaket har funnet sted før innflytting på høst- og vinterbeitene. I tillegg er det lagt til rette for merkenøytrale markedsføringskampanjer fra Markedsutvalget for reinsdyrkjøtt. Markedsutvalgets arbeid har hatt en vesentlig innvirkning på økt oppmerksomhet og omsetning av reinkjøtt, samt økningen av produsentprisen som har funnet sted de siste årene. Ett siste forhold som trekkes fram i denne forbindelse er at myndighetene har holdt stø kurs og fulgt de prosesser som er fastsatt gjennom reindrifftsloven. Dette gjelder også overfor dem som ikke har fulgt opp gitte reduksjonsvedtak.

4.3.3 Endring av reindrifftsloven

Reintallet i Finnmark er nå tilnærmet på det nivået som er fastsatt i bruksreglene. Framover er det svært viktig at grunnlaget for en økologisk bærekraftig reindrift opprettholdes, ikke minst for næringen selv.

For å forhindre en ny økning av reintallet, vil Landbruks- og matdepartementet sende Stortinget et forslag om endring i reindrifftslovens § 60. Bakgrunnen er at departementet mener det snarest må gjennomføres tiltak som forhindrer en ny økning av reintallet i Finnmark. Departementet ser derfor behov for å gjennomføre en lovendring for å forhindre at siidaer etter gjennomført forholdsmessig reduksjon, på nytt øker reintallet over fastsatt nivå. Det er avgjørende at denne endringen blir gjort raskt og før en eventuell ny uheldig reintallsutvikling.

Lovforslaget innebærer en ny bestemmelse i reindrifftsloven, og som gir fylkesmannen hjemmel til å fastsette høyeste reintall per siidaandel når særlige grunner foreligger. Samtidig legges det til rette for at det interne selvstyret fortsatt kan fungere ved at det åpnes for at to eller flere siidaandeler kan bli enige om en annen reintallsfordeling innenfor den rammen som følger av fylkesmannens vedtak.

4.4 Nærmere om fastsetting av bruksregler for fellesbeitedistriktene i Vest-Finnmark

Tilgjengelige arealer for alle årstidsbeitene og bruksregler som respekteres, er grunnleggende forutsetninger for en bærekraftig reindrift. En beitefordeling basert på disse prinsippene er nødvendige overalt hvor det foregår reindrift. Etter reindrifftsloven av 2007 er det distriktenes bruksregler som regulerer når og hvordan de ulike årstidsbeitene skal brukes.

I flere av områdene i Finnmark med såkalte «fellesbeitedistrikter» har uenighet mellom siidaene om rettighetsmessige forhold vanskeliggjort prosessen med å få utarbeidet bruksregler. I utgangspunktet behøver imidlertid ikke uavklarte rettighetsforhold å være til hinder for at slike distrikter utarbeider bruksregler. Men det må da komme til uttrykk at det underliggende rettighetsforholdet er uavklart, og at bruksreglene slik de foreligger ikke innebærer noe standpunkt til disse spørsmålene eller at de får rettighetsmessige konsekvenser.

Arbeidet med bruksregler på høst- og vinterbeiteområdene er også vurdert av Riksrevisjonen. I Dokument 3:14 (2011–2012) Riksrevisjonens undersøkelse av bærekraftig reindrift i Finnmark s. 10–11 uttaler Riksrevisjonen blant annet følgende:

«Avklaring av beitebruken er et sentralt element i bruksreglene, som også er nært knyttet til fastsettelse av beiterettigheter. På kort sikt er det nødvendig å inngå midlertidige avklaringer om beitebruken gjennom bruksreglene. På lengre sikt er det avgjørende at beiterettighetene også stadfestes, slik at beitebruken i bruksreglene er i samsvar med intensjonene i reindrifftsloven. Etter Riksrevisjonens vurdering kan imidlertid ikke arbeidet med å avklare beiterettigheter, blant annet i domstolene, være til hinder for arbeidet med å redusere reintallet i henhold til bruksreglene.»

Det er arbeidet aktivt i Landbruksdirektoratet og hos Fylkesmannen i Finnmark for å få utarbeidet og fastsatt bruksregler for fellesbeitedistriktene.

Når det gjelder arbeidet med å utarbeide bruksregler for fellesbeitedistrikt 30A, 30B og 30C, har Fylkesmannen i Finnmark iht. reindrifftsloven § 58 utarbeidet bruksreglene for distrikt 30 C. Fylkesmannen i Finnmark har også startet arbeidet med å fastsette bruksreglene for distrikt 30 B. Når det gjelder distrikt 30 A, er bruksreglene utarbeidet og fastsatt, men jordskifteretten har satt til side beitebruksreglene med bakgrunn i at retten har funnet at reglene slår urimelig ut overfor enkelte.

Bruksreglene innebærer at det er trukket administrative grenser mellom de enkelte siidaer. Mange siidaer har i prosessen hevdet rettigheter til angitte områder basert på alders tids bruk. Fylkesmannen har ikke myndighet til å ta stilling til slike rettighetskrav. Dersom siidaer krever rettigheter til angitte områder, må det tas ut søksmål ved domstolene eller fremsettes krav for Finnmarkskommisjonen mens den har feltet til utredning. Dersom siidaer tilkjennes rettigheter via domstolene som avviker fra de bruksreglene som er fastsatt, må bruksreglene endres.

Departementet understreker viktigheten av at det etableres bruksordninger om beitebruken og fordelingen av «fellesbeitene» i Indre Finnmark. En rettighetsdebatt og posisjonering mellom partene på vår-, høst- og vinterbeiteområdene har utviklet seg over flere år, og graden av konflikt har økt med en økning av reintallet. Å etablere bruksregler som i tilstrekkelig grad avklarer og koordinerer beitebruk mellom grupper, er en stor utfordring.

Samtidig med disse prosessene foregår det nå en utredning ledet av departementet, og som tar sikte på å foreslå endringer i jordskifteloven og reindrifftsloven vedrørende jordskifterettens kompetanse til å behandle interne forhold i reindrifften. Gjennom dette arbeidet er målsettingen å få etablert et regelverk som gjør det mulig å benytte jordskifteretten til bl.a. å få rettslig fastsatt grensene mellom siidaer på vinterbeitene og utarbeide bruksordninger internt i reindrifften.

4.5 Ny melding til Stortinget om bærekraft i reindrifften

I regjeringens politiske plattform heter det at regjeringen vil legge frem en stortingsmelding om bærekraft i reindrifften. Videre heter det at Reindrifftsloven skal endres slik at økologisk bærekraft prioriteres.

Arbeidet med en stortingsmelding om bærekraft i reindrifften startet opp våren 2015. Høsten 2015 ble det gjennomført møter i samtlige reinbeiteområder og med de fem nordligste fylkesmenene, samt med Reindrifftstyret for å få innspill til meldingen.

I henhold til veileder for statlige myndigheters konsultasjoner, utløser et arbeid med stortingsmelding om reindrift konsultasjonsplikt om tiltak i meldingen som vil kunne påvirke samiske interesser direkte.

Det legges opp til Stortingsbehandling av meldingen våren 2017.

4.6 Markedsforhold

4.6.1 Innledning

Et velfungerende reinkjøttmarked er avgjørende for å nå reindriftpolitiske mål. Dette gjelder gjennom hele verdikjeden fra vidde til bord. Et velfungerende marked vil også være viktig for reineierenes oppfølging av bruksreglenes krav til reduksjon av reintallet.

Etter ønske fra næringen, ble avtalepartene i forbindelse med forhandlingene om Reindrifftsavtalen 2002/2003 enige om å oppheve målprisen på reinkjøtt. Etter den tid har man hatt fri prisdannelse på reinkjøtt innenfor den beskyttelse importvernet har gitt. Siden 2003 er det heller ikke gitt anledning til import av reinkjøtt til redusert toll.

Markedstiltak er i utgangspunktet et ansvar for næringen og aktørene i verdikjeden. Gjennom de erfaringer som er høstet har det imidlertid vist seg at det i nåværende situasjon har vært behov for et mer direkte engasjement fra statens side. Hovedgrunnen til dette er at oppfølgingen av reintallstilpasningen i Finnmark krever en mer aktiv offentlig innsats.

4.6.2 Slakting og omsetning av reinkjøtt

Vårflokken har de siste årene bestått av omlag 250.000 rein. Sammensetningen av denne flokken er om lag 74 pst. simler, 20 pst. fjorårskalv og 6 pst. okser. Det gjennomsnittlige slakteuttaket på landsbasis er 33 pst. av vårflokken. Gjennomsnittlig slakteuttak de siste fem årene er på ca 85.000 rein. Med en gjennomsnittsvekt på 22,5 kilo, gir dette et slaktekvantum på 1900 tonn. Av dette kvantumet slakter reineierne årlig 300 tonn for privat forbruk og omsetning i nærmarkedet.

Hvert år går nesten 1600 tonn av slaktekvantumet gjennom om lag 20 registrerte slakterier i Norge. I et normalår sendes det rundt 1100 tonn reinkjøtt ut i markedet i form av produkter med ulik bearbeidingsgrad.

Nytt klassifiseringssystem ble innført fra høsten 2015. Det er utarbeidet et regelverk for nytt klassifiseringssystem. Regelverket er samlet i en klassifiseringshåndbok for reinsdyrslakt. Regelverket inneholder også regler for pussing av slakt, definerer hvordan et reinsdyrslakt skal se ut ved veiing, regelverk for tidspunkt for varmveiing av slakt, varmvektssvinn og regelverk for merking av reinsdyrslakt. Det er også vedtatt regelverk for aspirantopplæring og sertifisering av nye klassifisører, etterutdanning av godkjente klassifisører og regelverk for klassifisering- og pussekontroller ved reinsdyrslakteriene.

Nytt klassifiseringssystem premierer levering av slakterein med god kjøttfylde. Dette stimulerer reineieren til å øke inntjeningen av den enkelte rein. Allerede høsten 2015 har man sett positive effekter av nytt klassifiseringssystem ved økt slakting av kalv og økt bevisstgjøring omkring levering av rein med god kjøttfylde. Samtidig har systemet også bidratt til økt forutsigbarhet for reineierne og likebehandling når det gjelder fastsetting av klasse for slaktet.

Reindrifften har et unikt utgangspunkt og mange fortrinn. Etterspørselen etter reinsdyrkjøtt er fortsatt svært god. Dette har også en positiv innvirkning på produsentprisen. Forbrukerne ønsker reinkjøtt, og det er blant de unge at forbruket av reinkjøtt øker mest.

Markedsutvalgets arbeid, kombinert med økt forbrukerinteresse for lokalmat og mat med historie, har bidratt til den positive utviklingen reinkjøttet har hatt i markedet de siste årene. Det er viktig at reinkjøttbransjen bruker dagens gode markedsituasjon til utvikling av levedyktige virksomheter bygd på egen solid kunnskap og erfaring, og som leverer kvalitetsprodukter som markedet etterspør. Dette vil både bidra til å sikre en fortsatt livskraftig reindriftnæring og til at flere forbrukere får gleden av å smake kvalitetsprodukter av norsk reinsdyrkjøtt.

Dagens situasjon gir store muligheter for økt verdiskaping. Tar man vare på denne muligheten, vil den i neste omgang bidra både til et godt omdømme for reindrifften, og ikke minst til å skape og videreutvikle livskraftige og bærekraftige reindriftssamiske samfunn.

4.6.3 Privat slakting og omsetning av reinkjøtt i nærmarkedet

I reindrifften har det tidligere vært mulig å selge reinkjøtt direkte til forbruker fra primærproduksjonssted eller slakteplass i et reinbeitedistrikt, og uten at dette er blitt kontrollert av veterinærmyndigheter. Virksomheten har vært begrenset til et maksimum på 10 reinsdyr per siidaandel per år. Det har vært mulig kun å selge kjøttet lokalt, og ikke i andre deler av Norge eller til andre EØS-land.

Ved innføring av hygienepakken ble det ikke lenger gitt mulighet for å slakte rein for privat salg.

Landbruks- og matdepartementet og Helse- og omsorgsdepartementet har arbeidet for å legge til rette for et unntak fra EUs hygiene- og kontrollregelverk for slakting av små mengder rein uten kjøttkontroll for omsetning direkte til forbruker. Et slikt unntak er akseptert på EØS-nivå. I 2014 ble det gjennomført en offentlig høring med forslag om å gjenåpne muligheten for slakting av rein for privat salg. Sommeren 2015 ble det iverksatt en ny forskrift som åpner for privat slakting av 10 rein per siidaandel for omsetning lokalt. Forskriften gir reindrifften mulighet til å bruke tradisjonelle slaktemetoder og selge egen rein direkte til forbruker. Tiltaket vil bidra til å skape positive relasjoner mellom forbrukerne og reindrifften. Samtidig får reindrifften gjennom den tradisjonelle slaktingen mulighet til økt verdiskaping gjennom bruk av skinn og biprodukter.

I utarbeidelsen av forskriften har man sett hen til etablerte ordninger i Finland og Sverige.

4.7 Tap av rein til rovvilt

Reindrifften i hele landet har hatt økende tap frem til det siste driftsåret. Tapsrisiko generelt forklares av driftsformen med helårs beiting i ofte utilgjengelig og uoversiktlig terreng. Når det gjelder rovvilt er reinen særlig sårbar for tap på senvintere og i kalvingsperioden om våren. Det er derfor behov for å beskytte reinens kalvingsområder mot rovdyrskader innenfor rammen av rovviltforliket fra 2011, jf. punkt 2.2.19.

For reindrifftsåret 2014/2015 meldte reindrifften i alt 91.419¹ dyr tapt, av disse ble det søkt om erstatning for 77.535 dyr. 18 918 rein ble erstattet som tap til rovvilt, dette utgjør om lag 1/5 av

tapene. Andre årsaker til tap av rein er påkjørsler, sykdom, ulykker og sult. Av det totale tapet reindrifften oppgir gjennom melding om reindrifft, utgjør om lag 80 – 90 pst. tap til rovvilt.

Det er et betydelig avvik mellom antall rein som reindrifften søker erstatning for og antall rein som blir erstattet av staten. Erstatningsutbetalinger for rein tapt til rovvilt har vært stabil de siste årene. Dokumentasjonsgraden varierer noe fra år til år, men er generelt sett svært lav i reindrifften ved at om lag 5 pst. av erstattet tap er dokumentert. En av årsakene er utfordringene med å finne rein tatt av rovvilt på grunn av terreng og sporforhold. Det kan også være vanskelig å fastslå dødsårsak selv om reinen blir funnet og obdusert. Erstatningsutbetalingene skjer på grunnlag av dokumenterte og sannsynliggjorte skader, der det blant annet blir lagt vekt på om tapet er skjedd i et område der det er dokumentert forekomst av rovvilt eller det i flere foregående år er påvist rovvilttap. Dette medfører at utbetalingene varierer mellom de ulike reinbeiteområdene. Klima- og miljødepartementet arbeider nå med å ferdigstille en ny erstatningsordning basert på risiko for tap av rein til rovvilt. Det gjennomføres høring og konsultasjoner med Sametinget og NRL i løpet av 2016.

Av rovdyr er jerv, gaupe og kongeørn de artene som gjør mest skade på tamrein. Rovviltforliket av 2011 sier rovviltforvaltningen skal skje på en slik måte at antallet ynglinger holdes så nær bestandsmålet som mulig, og at forvaltningen iverksetter de tiltak som er nødvendige i tråd med forliket. Hovedvirkemidlene i bestandsreguleringen av disse artene er lisensfelling og kvotejakt. Ved ekstraordinært uttak og skadefelling brukes egne lokale felingslag og Statens naturoppsyn. Det nasjonale bestandsmålet for gaupe er 65 årlige ynglinger, og siste rapporterte bestandsstatus viser at vi i 2015 hadde 60,5 ynglinger på landsbasis. For jerv er det nasjonale bestandsmålet 39 årlige ynglinger, og siste rapporterte bestandsstatus viser at vi i 2015 hadde 65 ynglinger på landsbasis. Av disse 65 ble imidlertid 17 avlivet ved hiuttak, slik at antall ynglinger våren 2015 var 48,9 ynglinger over det nasjonale bestandsmålet. Det siste bestandsestimatet for kongeørn er fra 2015, og bestanden ble da anslått til å telle 963 territorielle par. Stortinget har besluttet at det skal ikke etableres ulvesone i det samiske tamreinområdet, og tap til ulv utgjør som følge av dette en liten andel av de totale tapene. Det legges opp til at Regjeringen oversender Stortinget forslag til nye bestandsmål og ulvesone i løpet av våren 2016.

¹ Tall er hentet fra Rovbasen for reindrifftsdriftsåret 2014/2015

Studier av produksjon og tap i reindriften sør for Finnmark viser at i kystnære områder er vinterbeitene en særlig knapphetsfaktor for produksjon. Rein i dårlig kondisjon har høyere dødelighet, og lavere kalvetilgang. Det er til dels vanskelig å skille ut hvordan tilgang på vinterbeite, værforhold og klima og rovvilt hver for seg påvirker produksjonen i disse områdene. Mye tyder likevel på at et økt slakteuttak vil kunne redusere tap i disse områdene. Reindriften oppgir at rovvilt er en av de store utfordringene for reindriften i disse områdene. Klima- og miljødepartementet har i samråd med Landbruks- og matdepartementet, iverksatt et eget prosjekt for å studere tapsårsaker i Nord-Trøndelag. Det såkalte Midt-Norge prosjektet har en varighet på fem år, og oppstarten var i 2011. Dette er en vesentlig del i arbeidet med oppfølging av rovviltforliket fra 2011, samt rapporten fra arbeidsgruppa i Nord-Trøndelag som i 2009 leverte sine anbefalinger om tiltak for å redusere konfliktnivået rovdyr-reindrift.

4.8 Sikring av reindriftens arealer

Reindriften er en arealavhengig næring. Tilgang til arealer er en avgjørende forutsetning for at næringen skal kunne fortsette med den nomadiske driftsformen. Denne driftsformen danner basisen for en økologisk bærekraftig beiteutnyttelse.

Reindriften er særlig sårbar for negative påvirkninger som reduserer størrelsen eller kvaliteten på beitelandet, eller som på andre måter forstyrrer reinens utnyttelse av arealene. Næringen påvirker også sitt eget beitegrunnlag, hovedsakelig på grunn av beitebelastningen, motorisert ferdsel på barmark og ulike gjerdesystemer.

Annen menneskelig aktivitet kommer imidlertid i tillegg til næringens egen påvirkning og den naturlige forstyrrelsen fra rovvilt og insekter som reinen alltid har måttet leve med. De nevnte tilleggforstyrrelser kan få konsekvenser for dyrenes kondisjon. Reinen svekkes gjennom økt energiforbruk og/eller redusert forinntak. Dette som følge av tap av beiteland, økt aktivitet, redusert beitetid eller større beitekonkurranse i gjenværende, uforstyrrede områder og eller ikke optimal beitebruk.

Plan- og bygningsloven er den sentrale loven når det gjelder arealforvaltning innenfor reinbeiteområdene. Det er viktig at loven blir brukt for å sikre en tilfredsstillende arealforvaltning innenfor hele distriktets areal. Dette for å skape den nødvendige forutsigbarheten for distriktet, samt muliggjøre en samlet vurdering av ulike tiltak innenfor distriktets grenser. Helhetlige planer vil

også være mindre arbeidsbelastende for distriktet ved at de slipper å forholde seg til delplaner.

De fem nordligste fylkesmannsembetene har ansvaret for den regionale reindrifftsforvaltningen. I styringsdialogen med de berørte fylkesmennene er det tydelig kommunisert forventninger om at fylkesmennene bidrar til å dokumentere reindriftens arealbruk og rettigheter, samt arbeider for økt forståelse for reindriftens bruk av arealer. Videre at fylkesmennene legger til rette for samordning på tvers av kommune- og fylkesgrensene for å sikre reindriften sammenhengende bruksarealer. Fylkesmennene skal også legge til rette for at reindriften kommer tidlig inn i planprosessen, og at plan- og bygningslovens særlige krav knyttet til deltagelse og medvirkning fra reindriften blir ivarettatt. Dette vil også bidra til smidigere og mer forutsigbare planprosesser.

I plan- og bygningsloven § 2-1 er det innarbeidet krav om at statlige, regionale og kommunale organer legger stedfestet informasjon som organet forvalter, til rette for bruk i plan- og byggesaksbehandlingen. Ved inngåelsen av Reindrifftsavtalen 2014/2015 ble avtalepartene enige om å få gjennomført et pilotprosjekt knyttet til utvikling av reindriftens arealbrukskart. Hensikten var å få etablert kart som synliggjør og gir en samlet oversikt over gjennomførte utbyggingstiltak innenfor det enkelte distrikts grenser.

Avtalepartene er enige om å gå videre med dette prosjektet og utvikle arealbrukskartene til å bli helhetlige og dynamiske kart til bruk for reindrifftsnaeringen, offentlig forvaltning, planmyndigheter og utbyggere. Det er et mål at kartene skal danne grunnlag for innsyn i reindriftens arealbruk, samt synliggjøre og gi en samlet oversikt over gjennomførte utbyggingstiltak innenfor det enkelte reinbeitedistriktets grenser. Videre er det et mål at kartene skal være sentrale saksbehandlingsverktøy i analyser og tematiske framstillinger i saker hvor reindriften blir berørt.

4.9 Konvensjonen mellom Norge og Finland om bygging av reingjerder med mer

Reindriftssamenes flyttinger mellom årstidsbeitene har pågått i århundrer og lenge uten hinder av nasjonalstatsgrensene. Etter at Finland kom under russisk herredømme på begynnelsen av 1800-tallet, ble grensen mot Norge stengt i 1852. Strekingen langs den norsk-finske grensen danner få naturlige hindringer for rein. Uten effektive sperringer vil rein fra de to landene krysse gren-

sen med de ulemper dette vil medføre. Den første konvensjonen som regulerer dette forholdet er fra 1922. 1922-konvensjonen ble avløst av en konvensjon av 1952, som igjen ble avløst av gjeldende overenskomst mellom Norge og Finland om skjøtselen av riksgrensen mellom de to land undertegnet i Helsingfors 8. januar 1981. 1981-overenskomsten avviker i substans ikke vesentlig fra 1952-konvensjonen. Gjerdegrasene ble noe endret, og det ble åpnet for en noe større gjerdeavstand fra riksgrensen enkelte steder. I tillegg ble fremgangsmåten ved tilbakeføring av rein som har krysset grensen forenklet. Det er oppført gjerder sammenhengende langs riksgrensen, unntatt strekningen Angeli til Riksrøys 343, en distanse på vel 200 kilometer.

Under 1981-overenskomstens funksjonstid har det vært problemer med rein som har trukket over grensen. Mange av de problemene som er knyttet til rein som trekker over grensen, viser at dagens grensegjerdeoverenskomst ikke fungerer tilfredsstillende.

Det er derfor fremforhandlet en ny konvensjon som ble undertegnet av den norske landbruks- og matministeren og den finske jord- og skogbruksministeren i Karasjok 9. desember 2014. Med undertegningen har de to land forpliktet seg til en videre oppfølging mot ikrafttredelse. Siden konvensjonen krever lovendring, innebærer økonomiske utgifter og antas å være en sak av særlig viktighet, er Stortingets samtykke til inngåelse nødvendig etter Grl. § 26, annet ledd.

Landbruks- og matdepartementet sendte vinteren 2015 på høring fremforhandlet ny konvensjon mellom Norge og Finland om oppføring og vedlikehold av reingjerder og andre tiltak for å hindre at rein kommer inn på det andre rikets område. Tema for høringen var om konvensjonen, slik den foreligger, skal ratifiseres.

Den 22. januar ble Prop. 49 S (2015–2016) Samtykke til inngåelse av konvensjon mellom Norge og Finland om oppføring og vedlikehold av reingjerder og andre tiltak for å hindre at rein kommer inn på det andre rikets område av 9. desember 2014 samt Prop. 50 L (2015–2016) Endringer i reindrifftsloven mv. (reingjerde mot Finland m.m.) oversendt Stortinget for behandling.

4.10 Grenseoverskridende reindrift mellom Norge og Sverige

Konvensjon av 9. februar 1972 mellom Norge og Sverige om reinbeite gjaldt i utgangspunktet fram

til 30. april 2002. For å utrede spørsmålet om ny konvensjon, ble det i 1997 nedsatt en Norsk-svensk reinbeitekommissjon som avga sin innstilling i mai 2001.

På bakgrunn av Kommisjonens innstilling og høringsuttalelser til denne, fremsto det som klart at det ville gjenstå et betydelig arbeid før Norge og Sverige kunne bli enige om en ny konvensjon. Konvensjonen av 9. februar 1972 ble derfor, ved avtale mellom de to land, forlenget med tre år fram til 30. april 2005.

Under forhandlingene klarte ikke partene å komme til enighet, og kom heller ikke til enighet om ytterligere forlengelse av 1972-konvensjonen. Da denne opphørte å gjelde 1. mai 2005, inntok man på svensk side det standpunkt at Lappekodisillen alene skulle regulere den grenseoverskridende reindriften, og at noen ytterligere særskilt lovgivning ikke var nødvendig. Stortinget vedtok 17. juni 2005, jf Ot.prp. nr. 75 (2004–2005), endringer i lov 9. juni 1972 om reinbeite mellom Norge og Sverige. Denne innebar at forvaltnings-systemet i henhold til 1972-konvensjonen ble videreført på norsk side i påvente av en ny konvensjon. Svenske samebyer ble dermed i hovedsak gitt tilgang til de samme områder og på samme vilkår som under 1972-konvensjonens gyldighetstid. Dette innebærer at rettstilstanden for den grenseoverskridende reindriften etter 1. mai 2005 har vært forskjellig i de to land.

Forhandlingene med Sverige om en ny reinbeitekonvensjon ble tatt opp igjen i desember 2005, og sluttført i februar 2009. Delegasjonene kom da til enighet om utkast til konvensjon med tilhørende vedtekter for de felles forvaltningsorganer som foreslås opprettet, og områdeprotokoll med den geografiske områdefordelingen, herunder nærmere bestemmelser om gjerder.

En framforhandlet ny reinbeitekonvensjon ble parafert av de to lands forhandlingsledere 24. februar 2009. Landbruks- og matminister Lars Peder Brekk og landsbygdsminister Eskil Erlandsson undertegnet konvensjonen 7. oktober 2009. Gjennom undertegningen har de to land forpliktet seg til en videre oppfølging mot ratifikasjon og ikrafttredelse. Konvensjonen har deretter vært på høring i begge land, og høringen ble avsluttet rundt årsskiftet 2010/2011. Det har også vært konsultasjoner om saken både med Sametinget og NRL i april 2009.

Det var nye konsultasjoner med Sametinget 6. april 2011. Deretter mottok landbruks- og matministeren og den svenske landsbygdsministeren felles henvendelse ved brev av 6. mai 2011 fra sametingspresidentene i de to land der de ba om

et møte mellom de to ministrene, de to sametingspresidentene og lederne i NRL og SSR.

Det ble 21. september 2012 avholdt møte i Stockholm mellom landsbygdsminister Eskil Erlandsson, landbruks- og matminister Trygve Slagsvold Vedum, sametingene i de to land, og Norske Reindrifftsamers Landsforbund og Svenske Samers Riksforbund.

Det ble her bestemt at sametingene i Norge og Sverige og reindrifftsorganisasjoner i begge land skulle arbeide videre for å komme til enighet om en ny Norsk-svensk reinbeitekonvensjon, slik at den kunne bli ratifisert og iverksatt. Det norske Sametinget skulle ha ansvaret for å lede prosessen. Det ble satt en frist på ett år for dette arbeidet.

Dersom dette arbeidet ikke leder fram til noen enighet, var ansvarlige myndigheter i begge land innstilt på å slutføre prosessen gjennom ratifikasjon og ikrafttredelse av det forhandlingsresultatet som forelå i 2009. Norge og Sverige har nå vært uten en konvensjon om grenseoverskridende reindrift siden 2005, en situasjon som er svært uheldig for reindrifften.

Den samiske arbeidsgruppen som i henhold til ovennevnte oppdrag har fulgt dette opp, presenterte sine forslag for landbruks- og matminister Sylvi Listhaug og landsbygdsminister Eskil Erlandsson 21. mars 2014.

Norske myndigheter har gjentatte ganger påpekt overfor Sverige viktigheten av å få en avklaring av forslagene fra den samiske arbeidsgruppen, og at det er et stort behov for å få en ny konvensjon på plass.

I slutten av februar 2015 var det møte mellom landbruks- og matminister Sylvi Listhaug og landsbygdsminister Sven-Erik Bucht. På dette møtet ble det enighet om at man i fellesskap nå skal følge opp dette arbeidet, og at det ligger en felles forståelse om at det foreligger et behov for raskt å få på plass en ny konvensjon.

Den 19. oktober 2015 ble det avholdt møte mellom landsbygdsminister Sven-Erik Bucht, daværende landbruks- og matminister Sylvi Listhaug og representanter for sametingene og næringsorganisasjonene i de to land. De forslagene den samiske arbeidsgruppen hadde lagt fram i mars 2014 ble drøftet nærmere, og konklusjonen på møtet var at departementene skulle gi en felles skriftlig tilbakemelding på forslagene så snart som mulig, og med det utgangspunkt at en ny konvensjon skal ratifiseres i løpet av 2016. Etter et møte i januar 2016 mellom landbruks- og matminister Jon Georg Dale og landsbygdsminister Sven-Erik Bucht, kom det imidlertid fram at man på svensk side måtte foreta en nær-

mere juridisk utredning av en del spørsmål, og at denne utredningen skulle være ferdig 1. juni 2016. Deretter må det gjennomføres en høring. På den bakgrunn framstår det fortsatt som høyst usikkert når en ny konvensjon kan bli ratifisert. Dette er problematisk, ikke minst for den norske reindrifften som fortsatt i stor utstrekning er ute-stengt fra vinterbeiter i Sverige. Så langt har man søkt å bøte på dette med økonomiske midler til føring og andre tiltak. Men i lys av den seneste utviklingen, vil det kunne være aktuelt å vurdere andre løsninger slik at grunnlaget for norske reindrift sikres på en bedre måte.

I og med at ny Norsk-svensk reinbeitekonvensjon ennå ikke er operativ, er situasjonen fortsatt slik at mangel på avtale forhindrer norske reinbeitedistrikt i å bruke vinterbeiter i Sverige. For å sikre driftsgrunnlaget for disse distriktene, innebærer Reindrifftsavtalen 2015/2016 forslag om å omdisponere 2,3 mill. kroner til føring og andre tiltak fra kapittel 1142 post 71 til kapittel 1151 post 51 i 2015.

4.11 Tiltak mot togpåkjørslar av rein

I sitt krav til forhandlingene om Reindrifftsavtalen 2015/2016 uttrykte NRL bekymring for situasjonen i Nordland, hvor reinpåkjørslar på Nordlandsbanen har medført store driftsmessige tap for siidaandelene i tillegg til store dyrelidelser, og at det samme gjelder for distrikter langs Røros-, Meråker- og Ofotbanen. I den forbindelse har NRL krevd at det bygges flere gjerder langs jernbanen, for på den måten å sikre at siidaandeler/distrikter ikke lider ytterligere tap.

Påkjørslar av dyr med tog har mange uønskede konsekvenser både for dyrevelferd, trafikkavvikling, sikkerhet og arbeidsmiljø for personell på jernbanen. Påkjørslar av tamrein medfører i tillegg tap for eierne av dyrene.

Statistikken viser at utfordringene med påkjørslar av tamrein er størst på Nordlandsbanen. Jernbaneløpene opplyser at 95 prosent av totalt antall tamrein påkjørt av tog skjer på Nordlandsbanen. Problemet omfang er vesentlig mindre for Røros-, Meråker- og Ofotbanen. Antall rein påkjørt på Nordlandsbanen varierer. Spesielle vær- og snøforhold er en vesentlig årsak til økning i antall togpåkjørslar. Dette var situasjonen i 2010 da det ble påkjørt 623 rein av toget.

Togpåkjørslar av rein er ingen ny problemstilling. Jernbaneløpene har bl.a. utarbeidet en handlingsplan mot dyrepåkjørslar 2014–2017. Et viktig moment i handlingsplanen er at det er

behov for samarbeid mellom alle aktører for å kunne oppnå mål om reduksjon i antall dyr som blir påkjørt. Jernbaneverket samarbeider med

dyreeiere og lokale myndigheter og aktører langs jernbanen for å forebygge dyrepåkjørsler.

5 Budsjettmessige endringer i Reindrifftsavtalen 2015/2016

5.1 Utestenging fra vinterbeiter i Sverige

I og med at ny Norsk-svensk reinbeitekonvensjon ennå ikke er operativ, er situasjonen fortsatt slik at mangel på avtale forhindrer norske reinbeitedistrikt i og bruke vinterbeiter i Sverige. For å sikre driftsgrunnlaget for disse distriktene, innebærer Reindrifftsavtalen 2016/2017 forslag om å omdisponere 2,3 mill. kroner fra kapittel 1142 post 71 til kapittel 1151 post 51 i 2016.

5.2 Inndekning av beregnet overforbruk på post 75 i 2016

Grunnlaget for beregning av tilskudd til siidaandeler og tamreinlag for driftsåret 2015/2016 er slakteuttak og omsetning i kalenderåret 2015 (driftstilskudd, produksjonspremie, ektefelle/samboertillegg), samt høst- og vinterslakt i driftsåret 2015/2016 (kalveslaktetilskudd).

Reindrifftsavtalens økonomiske ramme er ikke gitt som en overslagsbevilgning. Dette innebærer

at dersom avsatt ramme på enkeltposter blir overskredet, må overskridelsen finne sin inndekning innenfor gitt ramme.

Foreløpige beregninger tilsier et overforbruk i størrelsen 9-10 mill. kroner over de kostnadssenkende og direkte tilskuddene i 2016. Dette overforbruket skyldes en betydelig økning av slakteuttaket sammenlignet med de siste årene.

Under forutsetning om at Stortinget godkjenner en omdisponering av 450.000 kroner fra kapittel 1142 post 71 Velferdsordninger til kapittel 1142 post 75 Direkte tilskudd, er avtalepartene enige om å dekke inn beregnet overforbruk i 2016 med mindreforbruket på post 75 i 2015 og omdisponeringen fra post 79. Dette utgjør totalt 4,5 mill. kroner. Resterende dekkes inn ved at det fremmes forslag om å overføre 5,5 mill. kroner fra kapittel 1151 post 51 Reindriffts utvklingsfond til kapittel 1151 post 75 Direkte tilskudd.

Dersom det viser seg at foreslått inndekning ikke er tilstrekkelig, skal avtalepartene møtes for å finne inndekning innenfor Reindrifftsavtalen 2015/2016 sin økonomiske ramme.

6 Videreføring og justering av prosjekter avtalt under forhandlingene om Reindrifftsavtalen 2015/2016

I forbindelse med tidligere avtaleforhandlinger er det iverksatt en rekke prosjekter hvor prosjektperioden går over flere avtaleår. I forbindelse med forhandlingene om Reindrifftsavtalen 2016/2017 foretok avtalepartene justeringer i enkelte av disse prosjektene. Dette gjelder både innretning og økonomisk ramme.

6.1 Videreutvikling av reindriftens arealbrukskart

I forbindelse med forhandlingene om Reindrifftsavtalen 2014/2015 ble avtalepartene enige om å få gjennomført et pilotprosjekt knyttet til utvikling av reindriftens arealbrukskart. Hensikten var å få etablert kart som synliggjør og gir en samlet oversikt over gjennomførte utbyggingstiltak innenfor det enkelte distrikts grenser.

Konkret skulle pilotprosjektet gjennomføres i to faser. Første fase innebar en kartlegging av svenske samebyers arealbrukskart, samt en vurdering av om det foreligger mulighet til å utvikle dagens arealbrukskart til også å gi en oversikt over gjennomførte utbyggingstiltak innenfor det enkelte distrikts areal. På bakgrunn av rapporten fra forprosjektet, skulle partene bli enige om man skulle gå videre med fase to som innebar en utarbeidelse av inngrepskart for to reinbeitedistrikt.

Landbruksdirektoratet fikk ansvaret for gjennomføring av pilotprosjektet. I den grad direktoratet fant det hensiktsmessig, skulle direktoratet benytte Norsk Institutt for skog og landskap (nå NIBIO) som strategisk samarbeidspartner i gjennomføringen av pilotprosjektet. NRL skulle involveres i arbeidet.

Landbruksdirektoratet valgte å bruke NIBIO ved gjennomføringen av pilotprosjektet.

Avtalepartene ble ved forhandlingene om reindrifftsavtalen 2015/2016 enige om å gå videre med utvikling av reindriftens arealbrukskart. I den forbindelse understreket avtalepartene at de ser det som viktig at reindriftens arealbrukskart utvikles til å bli helhetlige og dynamiske kart til bruk for reindrifftsneringen, offentlig forvaltning,

planmyndigheter og utbyggere. Videre at det er et mål at kartene skal danne grunnlag for innsyn i reindriftens arealbruk, og være et sentralt saksbehandlingsverktøy i analyser og tematiske framstillinger i saker hvor reindriften blir berørt.

Avtalepartene ble enige om en rekke delprosjekter i utviklingen av reindriftens arealbrukskart.

Ett av disse delprosjektene var gjennomføringen av et prosjekt for gjennomgang av reindriftens gjerder og anlegg. Landbruksdirektoratet skulle, i samarbeid med Kartverket, vurdere mulighetene for en systematisk og helhetlig gjennomgang av reindriftens gjerder og anlegg. Direktoratet skal starte opp prosjektet i 2016.

Avtalepartene understreker viktigheten av at Landbruksdirektoratet følger opp intensjonen med å etablere kart som synliggjør og gir en samlet oversikt over gjennomførte utbyggingstiltak innenfor det enkelte distrikts grenser. Videre at kartene utvikles til å bli helhetlige og dynamiske kart til bruk for reindrifftsneringen, offentlig forvaltning, planmyndigheter og utbyggere.

Avtalepartene forutsetter at den etablerte arbeidsgruppen drøfter aktuelle problemstillinger ved gjennomføringen av prosjektet. Dersom arbeidsgruppen kommer frem til at det er behov for justeringer i fastsatt prosjektplan, legges det til grunn at saken blir lagt fram for avtalepartene.

Landbruksdirektoratet skal i forbindelse med forskriftsmøtet i mai/juni avgi en statusrapport, herunder gi en orientering om videre framdrift av prosjektet.

Kostnadene til utvikling av reindriftens arealbrukskart gjennomføres innenfor tidligere avsatt ramme på 2,5 mill. kroner.

6.2 Forprosjekt knyttet til metoder for telling av rein

Under forhandlingene om reindrifftsavtalen for 2015/2016 ble avtalepartene enige om å oppnevne en arbeidsgruppe som fikk ansvaret for å gjennomføre et forprosjekt for å avdekke utfordringer

med dagens tellinger. Videre skulle gruppen utrede hvilke muligheter som foreligger i alternative tellemetoder, herunder dronetellinger og individmerking av rein. I tillegg skulle arbeidsgruppen foreslå eventuelle justeringer som bidrar til mer effektive tellinger.

Gruppen oversendte avtalepartene sin rapport 4. desember 2015.

Gjennom arbeidet i gruppen ble man enige om å dele arbeidet i to faser. Først ble dagens ordning utredet. På bakgrunn av denne utredningen har gruppen i egen rapport fremmet forslag til endringer på kort sikt.

Følgende endringer er foreslått:

- Det åpnes for tellinger i perioden fra brunst og helt fram til mars.
- Distriktene/siidaene gis en frist til 1. mars for å fremstille flokken for offentlig kontrollerte tellinger.
- Innføres tvangsmulkt ved nekting av telling.
- Rasjonalisert telling ved å innføre indikatorer for når det skal telles.
- Innføre obligatoriske etterkontroller.
- Telleresultatet gjøres offentlig for alle siidaandeler i et distrikt/siida.

Gruppen er også i gang med andre del som består i å utrede alternative nye tellemetodikker. I dette arbeidet bruker gruppen erfaringer med og kunnskap fra ulike forsknings- og utviklingsmiljøer, samt reindrifftsutøvere/distrikt som i dag prøver ut ulike teknologiske løsninger både for å følge enkeltdyr og for å følge hele flokker. Hensikten er å finne effektive, sikre og ressursbesparende metoder som også sikrer god oversikt over reingtallet. Gruppen vil avlevere rapport på den andre delen innen 1. september 2016.

Arbeidsgruppen skal i forbindelse med forskriftsmøtet i mai/juni avgi en statusrapport og orientere om den videre framdrift av andre del av prosjektet.

Arbeidet i tellegruppen gjennomføres innenfor tidligere avsatt bevilgning på 0,7 mill. kroner.

6.3 Tiltak for internkontroll og selvstyre

Reindrifftsloven av 2007 gir grunnlag for en hensiktsmessig indre organisering og forvaltning av reindrifften. Videre skal reindrifftsneringen etter loven, gjennom internt selvstyre, selv spille en aktiv rolle og ha ansvar for at reindrifften er bærekraftig. Neringen står overfor store utfordringer fremover i tid for å sikre en økologisk, økonomisk

og kulturelt bærekraftig reindrifft. En videreutvikling av lokalt selvstyre vil være viktig for å nå gitte reindrifftspolitiske mål.

I forbindelse med forhandlingene om Reindrifftsavtalen 2015/2016 ble det avtalt å igangsette et prosjekt for å styrke reindrifftsneringens evne til selvstyre og internkontroll. Det er oppnevnt en arbeidsgruppe som ledes av Landbruksdirektoratet. Videre er det utarbeidet et mandat og en framdrifftsplan for arbeidet. Arbeidet i arbeidsgruppen følger fastsatt framdrifftsplan.

Arbeidsgruppen skal i forbindelse med forskriftsmøtet i mai/juni legge fram en statusrapport og plan for videre framdrift av prosjektet.

Over reindrifftsavtalen er det tidligere avsatt 1,0 mill. kroner til tiltak for internkontroll og selvstyre.

6.4 Prosjekt – Fjerning av gammelt gjerdemateriell og ulovlige gjerdar

---

I forbindelse med forhandlingene om reindrifftsavtalen 2015/2016 ble avtalepartene enige om at det iverksettes et prosjekt som har som formål å få fjernet gammelt gjerdemateriell. Det ble avtalt at ordningen skal være tidsbegrenset og at den gjelder ut avtaleåret 2015/2016. Ordningen er gjeldende for Troms og Nordland reinbeiteområder.

Det ble bevilget 1,8 mill. kroner til prosjektet. Et eventuelt mindreforbruk til etablert ordning for Troms og Nordland overføres til bruk i Nord-Trøndelag som er det området avtalepartene har valgt ut for Reindrifftsavtalen 2016/2017.

6.5 Prosjekt – bruk av merket «Rein-helten på vidda»

I forbindelse med Reindrifftsavtalen 2015/2016 ble avtalepartene enige om gjennomføre et prosjekt som hadde som formål å etablere kriterier for bruk av profilen «Rein-helten på vidda», og derigjennom gi reinkjøttbransjen tilgang til profilen mot at de bidrar økonomisk til den merkenøytrale markedsføringen. Landbruksdirektoratet fikk ansvaret for gjennomføringen av prosjektet.

I forkant av forhandlingene om Reindrifftsavtalen 2016/2017 gjennomførte direktoratet et forprosjekt i den hensikt å avdekke interessen hos de største reinkjøttbedriftene i å bruke og betale for bruken av merket. Forprosjektet avdekket at betalingsviljen for å bruke merket var liten. På dette grunnlag besluttet avtalepartene å ikke gå videre med prosjektet. Isteden henstiller avtale-

partene Markedsutvalget om å opprettholde bruken og videreutvikle profilen til bruk i den generiske markedsføringen.

Det var avsatt 1,0 mill. kroner til prosjektet. Avsetningen er ikke fullt ut benyttet. Avtalepar-

tene er enige om å omdisponere og øremerke avsetningen til bruk for Markedsutvalget. Markedsutvalget skal bruke avsetningen til aktiviteter for profilering av reinkjøtt og reindrift under Tråante 2017.

7 Nærmere om Reindrifftsavtalen 2016/2017

7.1 Økonomisk ramme og periode

Det foreslås at bevilgningen for Reindrifftsavtalen 2016/2017 settes til 114,5 mill. kroner. Avtalen vil tre i kraft 1. juli 2016, og gjelde til 30. juni 2017. Reindrifftsavtalens økonomiske ramme og fordeling gjelder budsjettåret 2017. Bevilgningene innarbeides i statsbudsjettet på ordinær måte gjennom Prop. 1 S (2016–2017) for Landbruks- og matdepartementet. Foreliggende proposisjon om reindrifftsavtalen fremmes som tidligere for behandling i vårsesjonen.

7.2 Priser

Fram til og med Reindrifftsavtalen 2001/2002 definerte man en målpris for reinkjøtt. Målprisen var ikke en maksimalpris, men en pris som avtalepartene mente var mulig å oppnå i markedet under de aktuelle markedsforhold. Importvernet for reinkjøtt var koblet til reindrifftsavtalens målprissystem ved at målprisen var styrende for utløsning av administrativ tollnedsettelse og størrelsen på tollsatsene ved slik nedsettelse. Under forhandlingene om Reindrifftsavtalen 2002/2003 ble imidlertid avtalepartene enige om å oppheve målprisen for reinkjøtt fra og med dette avtaleåret. Dette innebærer fri prisdannelse for reinkjøtt innenfor den beskyttelse importvernet gir. Denne ordningen videreføres for Reindrifftsavtalen 2016/2017. Det vises til nærmere omtale av importordninger under punkt 7.7.

7.3 Utviklings- og investeringstiltak

7.3.1 Økonomisk ramme

For Reindrifftsavtalen 2016/2017 foreslås en reduksjon av bevilgningen til RUF fra 35,6 mill. kroner til 31,6 mill. kroner. Ut fra fondets økonomiske situasjon, foreslås tildelingsrammen satt lik bevilgningsrammen. Avtalepartene legger til grunn at RUF-styret skal utøve sin myndighet med utgangspunkt i tildelingsrammen, og at styret selv legger opp en plan for disponering av

ikke-øremerkede midler som kan understøtte målsettingene for reindrifftspolitikken. Så fremt annet ikke er bestemt av avtalepartene, skal frigjøring av tidligere gitte bevilgninger over fondet inngå som en styrking av fondets egenkapital.

7.3.2 Kvinnerettede tiltak

Avtalepartene er enige om at det ikke øremerkes særskilte midler til kvinnerettede tiltak i Reindrifftsavtalen 2016/2017, men understreker at dette ikke utelukker reindrifftkvinnene fra å søke RUF om prosjektmidler, eller at NRL som organisasjon søker om midler til kvinneverrelaterte utviklingsprosjekter.

Avtalepartene er enige om at arbeidet med likestilling i reindrifften krever innsats fra flere aktører. Dette gjelder både fra det offentlige ved utforming av virkemidler, fra næringen selv og gjennom næringsorganisasjonen.

NRL har utarbeidet en strategi for likestilling i reindrifften med konkrete oppfølgingspunkter. Framover vil det være av sentral betydning at NRL arbeider aktivt og målrettet med strategien, samt at NRL foretar en prioritering av de ulike tiltakene. Særlig trekkes frem viktigheten av at NRL legger til rette for økt kvinneandel i egen organisasjon. Dette gjelder både i NRLs styre og i lokalagene.

7.3.3 Forskning og utvikling

Avtalepartene er enige om at det ikke øremerkes midler til forskning og utvikling i 2016. Det forutsettes at RUF-styret snarlig avklarer hvordan årets avsetning skal brukes.

Forskning finansiert over reindrifftsavtalen skal bidra til forskning på rein og reindrifft og hvor hensikten er å fremskaffe kunnskap som kan bidra til å nå målet om en økologisk, økonomisk og kulturell bærekraftig reindrifft. Forskningen skal produsere ny kunnskap eller dokumentere tradisjonell kunnskap. Det skal i hovedsak satses på forskning som er næringsrettet.

Avtalepartene viser til at det er betydelig forskning som er gjennomført på reindrifftsområ-

det. Videre at det er viktig at dette arbeidet gjøres kjent og kommer reindriften og myndighetene til nytte. I den forbindelse skal Landbruksdirektoratet i forbindelse med forskriftsmøtet i mai/juni orientere om mulighetene for, og hvordan en eventuelt kan gjøre forskningsmateriale mer tilgjengelig for reindrifftsutøverne og myndighetene.

7.3.4 Konfliktforebyggende tiltak

Det avsettes 1,45 mill. kroner til konfliktforebyggende tiltak i forhold mellom reindrift og annen berørt part.

Hovedformålet med de konfliktforebyggende tiltakene er å redusere konfliktene mellom reindriften og det øvrige landbruket. I «Forskrift om tilskudd til konfliktforebyggende tiltak i forholdet mellom reindrift og annen berørt part», er administrasjonen og avgjørelsesmyndigheten lagt til Fylkesmannen i Sør-Trøndelag, og med Landbruks- og matdepartementet som klageinstans.

Avtalepartene påpeker viktigheten av at Fylkesmannen i Sør-Trøndelag foretar en grundig kvalitetssikring og prioritering av innkomne søknader sett ut i fra formålet med ordningen. Avtalepartene viser til at maksimal støttesats er 80 pst. og at Fylkesmannen i Sør-Trøndelag kan differensiere støttesatsen ut fra tiltakets omfang og forventet effekt.

Avtalepartene legger til grunn at man i forbindelse med det kommende jordbruksoppgjøret overfører til Fylkesmannen minst tilsvarende bevilgning på 1,45 mill. kroner fra jordbruksavtalen til samme formål.

7.3.5 Utviklingsprogrammet

Det avsettes 5,5 mill. kroner til Utviklingsprogrammet.

I forbindelse med forhandlingene om Reindrifftsavtalen 2014/2015, ble avtalepartene enige om å samordne Reinprogrammet med Utviklingsprogrammet for grønt reiseliv og lokalmat (Endret navn til Utviklingsprogrammet for landbruks- og reindrifftsbasert – vekst og utvikling). Bakgrunnen for sammenslåingen var at partene vurderte det slik at begge programmene har tilnærmet lik innretning, kundene har de samme utfordringene og at reinkjøttbedriftene har en del å hente på en tettere samordning av programmene. Videre var en samordning også en oppfølging av regjeringens målsetting om en forenkling av landbruksbyråkratiet og virkemiddelapparatet.

Ved en sammenslåing satte avtalepartene som en forutsetning at reindriften gis representasjon i

styringsgruppen for Utviklingsprogrammet. Videre at Innovasjon Norge fortsatt utøver en aktiv innsats og tilrettelegging overfor programets reinkjøttkunder, og har stor oppmerksomhet på å få fram de muligheter som finnes i programmet og Innovasjon Norge for øvrig.

Styringsgruppen for Reinprogrammet behandlet sin sluttrapport under sitt siste møte 27. november 2014. I sluttrapporten påpekte styringsgruppen at det var to sentrale formål med rapporten. Det ene var å gi en status- og sluttrapport når Reinprogrammet ble avviklet. Det andre formålet var å gi innspill til styringsgruppen og administrasjonen av det nye programmet, innspill som styringsgruppen for Reinprogrammet mener er viktig for både å ivareta og utvikle Reinprogrammets eksisterende og potensielle kunder. I tillegg ble det forutsatt at erfaringene som fremkommer i rapporten og innspillene fra styringsgruppen vil være sentrale momenter i arbeidet med å utvikle nytt programnotat, og i utviklingen av styringen og administrasjonen av det nye programmet.

I forbindelse med forhandlingene om Reindrifftsavtalen 2015/2016 sluttet avtalepartene seg til styringsgruppens anbefalinger, og forutsatte at styringsgruppen og administrasjonen for Utviklingsprogrammet følger opp og ivaretar gitte anbefalinger. Avtalepartene sluttet seg også til styringsgruppens anbefalinger om at reindrifftsavtalens økonomiske andel blir øremerket i det nye programmet. Dette gjaldt også gjenstående bevilgning på Reinprogrammet.

Avtalepartene er enige om å videreføre dagens satsingsområder, og forutsetter at avtalepartenes føringer følges opp av styringsgruppen og administrasjonen for Utviklingsprogrammet.

Med bakgrunn i et betydelig mindreforbruk av øremerket andel til reindriften over Utviklingsprogrammet, har avtalepartene funnet det forsvarlig å redusere rammen over Reindrifftsavtalen 2016/2017.

7.3.6 Fagbrevordningen

Det settes av 2,0 mill. kroner til fagbrevordningen.

Formålet med fagbrevordningen er å utdanne ungdom til dyktige fagarbeidere i reindrift, samt videreutdanne lærebedrifter med sikte på å ta fagbrev og kompetansebevis etter fagopplæringsloven.

For å koordinere og effektivisere de tilsluttede lærebedriftenes opplæringer av lærekandidater i reindrift, ble opplæringskontoret opprettet i februar 2002. Opplæringskontoret er godkjent av fagopplæringsnemdene i Finnmark, Troms, Nord-

land, Nord- og Sør-Trøndelag fylker. Opplæringskontoret skal arbeide aktivt for å rekruttere lærlinger og lære kandidater i reindrift, og motivere lærebedrifter til å ta imot lærlinger.

Avtalepartene er enige om at fagbrevordningen er en viktig ordning.

Avtalepartene har gitt tydelige signaler om at fagbrevordningen vil bli avvirket dersom Opplæringskontoret ikke finner andre finansieringskilder. Bakgrunnen for dette er at avtalepartene ikke finner det naturlig at en slik ordning blir finansiert over en næringsavtale. Gitte tydelige signaler fra avtalepartene er ikke fulgt opp av Opplæringskontoret.

Avtalepartene understreker at det er Opplæringskontoret som har ansvaret for å finne andre finansieringskilder. Fram mot neste års forhandlinger skal NRL bistå Opplæringskontoret aktivt med å finne andre finansieringskilder. Landbruks- og matdepartementet kan på sin side bistå med å følge opp saken overfor andre departement etter initiativ fra Opplæringskontoret.

Dersom annen finansiering ikke er avklart i forkant av forhandlingene om Reindrifftsavtalen 2017/2018, legges det opp til en styrt avvikling av dagens ordning finansiert over reindrifftsavtalen.

Som et ledd i arbeidet med å styrke kvinnes stilling i reindriften, skal Opplæringskontoret videreføre prioriteringen av kvinner blant kommende lærlinger og instruktører. I tillegg påpeker avtalepartene viktigheten av å sikre en geografisk fordeling av lærlingene.

7.3.7 Markedstiltak

Det settes av 4,0 mill. kroner til Markedsutvalget for reinsdyrkjøtt.

Avtalepartene er enige om at hovedoppgaven for Markedsutvalget er å sikre norsk reinkjøtt positiv oppmerksomhet og kjøpsutløsende adferd hos sluttbruker. I tillegg skal Markedsutvalget ta på seg formidling av markedsrelevante problemstillinger til andre aktører. Markedsutvalget skal fortsatt benytte Opplysningskontoret for egg og kjøtt (OEK) som strategisk samarbeidspartner til gjennomføring av valgte markedsaktiviteter.

Avtalepartene påpeker at fremover kan ikke aktørene basere seg kun på midler over reindrifftsavtalen til generisk markedsføring. Med bakgrunn i at det ikke er omsetningsavgift på reinkjøtt, må bedriftene selv bidra med midler til merkenøytral markedsføring. Det vil derfor være nødvendig at Markedsutvalget har dialog med reinkjøttbransjen om mulige bidrag. Utover den merkenøytrale markedsføringen påpeker avtale-

partene viktigheten av at den enkelte bedrift tar større ansvar for å øke sin markedskompetanse og markedsføring av egne produkter.

Markedsutvalget har i samarbeid med Utviklingsprogrammet årlig gjennomført et seminar for reinkjøttbedriftene. Markedsutvalget skal videreføre samarbeidet med Utviklingsprogrammet om et bransjetreff også i 2017.

Avtalepartene slutter seg til Markedsutvalgets forslag til aktiviteter og budsjett for 2016. Markedsutvalgets mindreforbruk fra 2015 overføres til 2016.

Markedsutvalgets aktiviteter i 2017 må tilpasses innenfor gitt bevilgning og en eventuell overføring av et mindreforbruk fra 2016.

Aktiviteten i Markedsutvalget har vært større enn først antatt. Ut fra den posisjonen reinkjøttet har hatt i markedet, har dette vært nødvendig. Aktiviteten har vært større både for medlemmene og for sekretariatet. Fortsatt kreves det et høyt aktivitetsnivå fra Markedsutvalgets medlemmer og fra sekretariatet. Avtalepartene er derfor enige om at Markedsutvalget gis mulighet til å omdisponere inntil 50.000 kroner i budsjettet for 2016 for å kompensere for ekstra arbeidsbelastning og økt reiseaktivitet. I tillegg kan ytterligere 150.000 kroner omdisponeres for å legge til rette for at sekretariatet gis mulighet til å følge opp de oppgaver som blir besluttet gjennomført av utvalget.

7.3.8 Pramming av rein

Det settes av 5,3 mill. kroner til pramming av rein.

Avtalepartene ble ved Reindrifftsavtaleforhandlingene for 2010/2011 enige om at pramming av rein fremdeles skal administreres av staten ved daværende Reindrifftsforvaltningen, og at kostnadene ved prammingen skal dekkes over Reindrifftsavtalen.

Når det gjelder administrasjonskostnadene, legges det fortsatt opp til at disse dekkes gjennom en avgift per rein som belastes den enkelte reineier. Prammeavgift fra den enkelte reineier er 12 kroner per rein, og innbetales direkte til RUF. Regnskapstall viser at administrasjonskostnadene er på 250.000–300.000 kroner per år. Det prammes om lag 30.000 rein per år, og med en prammeavgift på 12 kroner per rein gir dette en sum på 360.000 kr per år. Dette innebærer at prammeavgiften dekker prammeutgiftene, noe som også er intensjonen med avgiften.

I forbindelse med forhandlingene om Reindrifftsavtalen 2014/2015, ble avtalepartene enige om å etablere en arbeidsgruppe som fikk i

oppdrag å gå gjennom ordningen med pramming av rein. Dette hadde sin bakgrunn i at kostnadene til pramming av rein har økt betydelig de senere årene, og at avtalepartene er enige om at pramming på sikt bør fases ut av reindrifftsavtalen. Arbeidsgruppen skulle bl.a. vurdere det framtidige behovet for pramming av rein, og andre mulige flyttemetoder.

Arbeidsgruppen har i sin rapport foreslått at ordningen med pramming av rein på våren opprettholdes som i dag. Når det gjelder prammingen på høsten, foreslås det at gjeldende seilingsplan avkortes.

I forbindelse med forhandlingene om Reindrifftsavtalen 2015/2016 ble avtalepartene enige om at det ved utlysning av fremtidige anbud legges inn en justering av seilingsplanen i samsvarende med prammegruppas forslag.

Avtalepartene legger til grunn at ved fremtidig pramming reduseres antall prammedøgn fra 50 til 24.

7.3.9 Reindrifftsanlegg

Avtalepartene er enige om at det ikke øremerkes midler til reindrifftsanlegg over Reindrifftsavtalen 2016/2017.

Med reindrifftsanlegg menes slakteanlegg og permanente gjerder-/anlegg. Tilskudd til reindrifftsanlegg kan innvilges til siidaandeler, siida, reinbeitedistrikt og tamreinlag. Tilskudd ytes kun til reindrifftsanlegg som er beskrevet i godkjente bruksregler og utarbeidede distriktsplaner.

Avtalepartene er enige om å videreføre gjeldende regelverk og satser for tilskudd til anlegg.

7.3.10 Lærings- og omsorgsbaserte tjenester

I forbindelse med Reindrifftsavtalen 2015/2016 ble avtalepartene enige om å oppnevne en arbeidsgruppe som skal utarbeide en prosjektplan for lærings- og omsorgsbaserte tjenester i reindrifften. Prosjektperioden er tre år, og det ble satt av 1. mill. kroner over Reindrifftsavtalen 2015/2016 til det første året av prosjektperioden.

Avtalepartene er enige om at arbeidsgruppen under forskriftsmøtet i mai/juni skal redegjøre nærmere for arbeidet med utarbeidelse av prosjektrapport, samt fremdrifftsplan for det videre arbeid.

Avtalepartene er enige om å sette av 250.000 kroner over Reindrifftsavtalen 2016/2017 for å dekke utgiftene til sekretær for dette prosjektet.

7.3.11 Nytt klassifiseringssystem

Det settes av 600.000 kroner over Reindrifftsavtalen 2016/2017 til drift av nytt klassifiseringssystemet.

Nytt klassifiseringssystem ble innført fra høsten 2015. Det er utarbeidet et regelverk for systemet. Regelverket er samlet i en Klassifiseringshåndbok for reinsdyrslakt. Regelverket inneholder også regler for pussing av slakt, definerer hvordan et reinsdyrslakt skal se ut ved veiing, regelverk for tidspunkt for varmveiing av slakt, varmvektsvinn og regelverk for merking av reinsdyrslakt. Det er også vedtatt regelverk for aspirantopplæring og sertifisering av nye klassifiserer, etterutdanning av godkjente klassifiserer og regelverk for klassifiserings- og pussekontroller ved reinsdyrslakteriene.

7.3.12 Reindrifftsaglig medvirkning og deltagelse i regional forvaltning

I forbindelse med avvikling av områdestyrene og overføring av den regionale forvaltningen av reindrifften til fylkesmannen, ble det besluttet at de aktuelle fylkesmennene skal etablere ordninger som legger til rette for samisk og reindrifftsaglig medvirkning i den regionale forvaltningen.

Avtalepartene ser det som viktig at det støttes opp om ordninger som legger til rette for samisk og reindrifftsaglig medvirkning i den regionale forvaltningen. Med dette som utgangspunkt, er avtalepartene enige om at det avsettes midler over RUF som gir reindrifften mulighet til å søke økonomisk støtte til deltagelse i den regionale forvaltningen.

Fylkesmannen kan dekke reiseutgifter for reindrifftens deltagelse under møter og samlinger i regi av fylkesmennene. Fylkesmannen vil få refundert utgiftene fra Reindrifftens utviklingsfond.

7.3.13 Fjerning av gammelt gjerdemateriell og ulovlige gjerder

I samtlige reinbeiteområder ligger det betydelige mengder med gammelt gjerdemateriell som bør fjernes. Avtalepartene er enige om at de som har oppført ulovlige gjerder også har et ansvar for å fjerne dem, men at dette i flere distrikter i liten grad er fulgt opp. Gjerdemateriell som blir liggende er til hinder og skade for både vilt og personer som ferdes i naturen. Gammelt gjerdemateriell som kan knyttes til reindrifften kan også være et omdømmeproblem.

I forbindelse med forhandlingene om Reindrifftsavtalen 2015/2016 ble avtalepartene enige om å iverksette et prosjekt som har som formål å få fjernet gammelt gjerdemateriell. Ordningen er tidsbegrenset og knyttet til driftsåret 2015/2016. Ordningen gjelder for Troms og Nordland reinbeiteområder.

For Reindrifftsavtalen 2016/2017 har avtalepartene valgt å prioritere Nord-Trøndelag reinbeiteområde.

Utover en avsetning på 1,0 mill. kroner over Reindrifftsavtalen 2016/2017, overføres et evt mindreforbruk fra gjeldende ordning for Troms og Nordland til fjerning av gammelt gjerdemateriell og ulovlige gjerder i Nord-Trøndelag reinbeiteområde.

7.3.14 Utvikling av NRL som organisasjon

Avtalepartene er enige om at det settes av prosjektmidler til utviklingsutvikling i NRL. Formålet med prosjektet er å utvikle NRL til å bli en mer kunnskapsbasert og profesjonell organisasjon, og derigjennom en viktig bidragsyter for å nå gitte reindrifftpolitiske mål.

NRL må søke prosjektmidler over RUF på ordinær måte. Dette innebærer at søknader fra NRL må tilfredsstille RUF sine krav. Søknader til RUF skal inneholde en fullstendig prosjektplan, herunder mål og rammer for prosjektet, organisering av prosjektet, risikofaktorer, framdriftsplan, ressurser, samt rapporteringskrav underveis i prosjektet. I tillegg skal det foreligge en sluttrapport i etterkant av at prosjektet er gjennomført.

I forbindelse med forskriftsmøtet i mai/juni skal NRL legge frem status i arbeidet med utviklingen av NRL som organisasjon, samt en plan for det videre arbeidet.

7.3.15 Tråante

Avtalepartene ser det som viktig at reindrifften blir synlig og er representert under Tråante 2017.

Avtalepartene er enige om å sette ned en arbeidsgruppe fra Markedsutvalget, Utviklingsprogrammet og Reindrifftens utviklingsfond som får i oppdrag å planlegge og gjennomføre tiltak som bidrar til økt oppmerksomhet omkring rein kjøtt og reindrifften under Tråante 2017. Arbeidet skal ledes av Markedsutvalget. Utover omdisponerte midler fra prosjektet «Rein-helten på vidda», kan midler fra Markedsutvalget, Utviklingsprogrammet og Reindrifftens utviklingsfond brukes til relevante aktiviteter.

I forbindelse med forskriftsmøtet i mai/juni skal arbeidsgruppen legge fram en prosjektplan med budsjett.

7.3.16 Tilskudd til feltbarnehager

Avtalepartene er enige om at det kan søkes om støtte til feltbarnehager i forbindelse med større aktiviteter i reindrifften, herunder slakting og merking av rein. Formålet er å legge til rette for at flere i familien kan delta i reindrifftsaktiviteter og bidra til kunnskapsoppbygging hos barn.

Det skal fastsettes støttesatser og utarbeides eget regelverk for ordningen. Regelverket utarbeides og fastsettes sammen med øvrig regelverk for Reindrifftsavtalen 2016/2017.

7.3.17 Andre ordninger som sorterer under RUF

Utover de ordningene som er omtalt ovenfor, er avtalepartene enige om at det ikke gjennomføres endringer i de øvrige ordningene som i dag sorterer under Reindrifftens utviklingsfond.

7.4 Kostnadssenkende og direkte tilskudd

Avtalepartene ser det som viktig å videreføre stimuleringen til reell markedsrettet produksjon og verdiskaping, og på den måten legge til rette for de reindrifftsutøverne som har reindrifft som hovedvirksomhet.

Med bakgrunn i behovet for økt slakting og omsetning kommende slaktesesong, har avtalepartene valgt å videreføre prioriteringen av de produksjonsrettede tilskuddene.

Høsten 2015 ble det innført et nytt rapporterings- og klassifiseringssystem for reinsdyrkjøtt. Avtalepartene er enige om at innføringen av nytt system har vært vellykket. Nytt klassifiseringssystem har bidratt til større forutsigbarhet for reineieren, og systemet premierer levering av slakte rein med god kjøttfylde. Dette stimulerer reineierne til å øke inntjeningen av den enkelte rein. Allerede høsten 2015 har avtalepartene sett positive effekter av nytt klassifiseringssystem ved økt slakting av kalv og økt bevisstgjøring omkring levering av rein med god kjøttfylde.

Avtalepartene er enige om at det er viktig at reindrifftsavtalens virkemidler støtter opp om og stimulerer reineieren til å levere rein med god kjøttfylde, og at man på sikt vil vurdere å knytte de direkte tilskuddene til klassifiseringssystemet.

Det foreslås en bevilgning på 74,2 mill. kroner for avtaleåret 2016/2017 til ulike direkte tilskudd. Dette er en økning på 5,5 mill. kroner i forhold til gjeldende avtale.

7.4.1 Generelle vilkår

De siste årene har det blitt reist spørsmål om rein slaktet i Finland gir grunnlag for tilskudd over reindrifftsavtalen. Med bakgrunn i at norske myndigheter ikke har mulighet til å gå inn og kontrollere slakterier utenfor Norges grenser, vil det ikke bli gitt tilskudd for rein slaktet i utlandet over Reindrifftsavtalen 2015/2016.

For å sikre tilstrekkelig kontroll av slaktet rein som danner grunnlag for tilskudd over reindrifftsavtalen, og for å legge til rette for at norsk reinsdyrkjøtt kommer forbrukere i Norge til gode, har avtalepartene valgt å innføre et generelt vilkår om at tilskudd over avtalen utbetales kun for norsk produksjon levert norske mottaksanlegg.

For øvrig videreføres de generelle vilkårene i gjeldende avtale.

Dersom tilslaget på de ulike ordningene fører til at rammen overstiges, skal avtalepartene komme sammen for å finne inndekning innenfor reindrifftsavtalens rammer.

7.4.2 Distriktstilskudd

Distriktstilskuddet skal bidra til å gi distriktene og tamreinlagene økonomisk grunnlag for å ivareta sitt ansvar og sine oppgaver med utvikling av reindrifften i en bærekraftig retning. Dette innebærer bl.a. å få et reintall i balanse med beitegrunnlaget, sikring av reindrifftsarealer, økt lønnsomhet, samt å legge til rette for en kriseberedskap.

Gjeldende satser videreføres.

Det foreslås en bevilgning på 10,4 mill. kroner til distriktstilskudd for Reindrifftsavtalen 2016/2017. Dette er tilsvarende ramme som i gjeldende avtale.

7.4.3 Tilskudd til siidaandeler og tamreinlag

Det gjøres følgende avsetninger til tilskudd til siidaandeler og tamreinlag:

a. Produksjonspremie

Det avsettes 29,5 mill. kroner til ordningen med produksjonspremie for Reindrifftsavtalen 2016/2017.

Formålet med produksjonspremien er å premiere innsats, produksjon og videreføring i

næringen. Produksjonspremien bidrar også til å verdsette og synliggjøre den innsatsen som utføres i tillegg til arbeidet på fjellet.

Gjeldende satser og regelverk videreføres.

I henhold til gjeldene regelverk er det avgiftspliktig salgsinntekt av kjøtt og andre avgiftspliktige salgsinntekter fra rein tilhørende alle reieneierne i siidaandelen som danner grunnlaget for beregning av produksjonspremien. Avgiftsfrie salgsinntekter og salg av livdyr inngår ikke som grunnlag for beregningen av produksjonspremien. I utgangspunktet skal heller ikke frakt – og slaktekostnader inngå i grunnlaget for beregning av produksjonspremien. Dette innebærer at det er reieneierens oppgjørpris for reinskrotten som skal danne grunnlaget for beregningen av produksjonspremien.

Produksjonspremien utbetales til leder av siidaandelen. Lederen har ansvaret for å oversende næringsoppgavene fra reieneierne som er registrert under siidaandelen innen fastsatt frist. For tamreinlagene vil årsregnskapene danne grunnlaget for beregningen av produksjonspremien.

b. Kalveslaktetilskudd

Det avsettes 26,6 mill. kroner til ordningen med kalveslaktetilskudd for Reindrifftsavtalen 2016/2017.

Formålet med kalveslaktetilskuddet er å stimulere til at en større del av kjøttproduksjonen foregår på kalv, noe som er ressursøkonomisk gunstig. Uttak av kalv reduserer presset på vinterbeitene, og reduserer tapene i løpet av vinteren. Økt uttak av kalv bidrar også til økt produktivitet fordi tilveksten på kalv er større enn tilveksten på større dyr.

For ytterligere å stimulere til økt kalveslakt, økes satsen for kalveslaktetilskuddet fra 400 kroner til 475 kroner per kalv. Dette innebærer at kalveslaktetilskuddet har økt med 125 kroner i løpet av de siste tre reindrifftsavtalene. Dette utgjør en økning på 26 pst.

For øvrig videreføres gjeldende regelverk.

c. Særskilt driftstilskudd til ungdom

Formålet med særskilt driftstilskudd til ungdom er å støtte opp om siidaandelsledere som er under 30 år, og som er under etablering og oppbygging av egen drift.

Gjeldende satser og regelverk videreføres.

Det avsettes 1,4 mill. kroner til særskilt driftstilskudd til ungdom for Reindrifftsavtalen 2016/2017.

d. Ektefelle- og samboertillegg

Formålet med ektefelle- og samboertillegget er å støtte opp om den familiebaserte reindriften.

Gjeldende satser og regelverk videreføres.

Det avsettes 1,6 mill. kroner til ordningen med ektefelle- og samboertillegg for Reindrifftsavtalen 2016/2017.

e. Etableringstilskudd

Etableringstilskuddet har som formål å støtte opp om reindrifftsutøvere under 35 år, og som er under etablering av egen enhet. Samtidig skal tilskuddet stimulere til strukturendringer ved at siidaandeler blir overdratt til personer under 35 år.

Gjeldende satser og regelverk videreføres.

Det avsettes 1,9 mill. kroner til ordningen med etableringstilskudd over Reindrifftsavtalen 2016/2017.

7.4.4 Frakttilskudd

Tilskudd til frakt av reinslakt skal bidra til utjevning av pris på reinkjøtt til reineier i ulike reinbeitedistrikt og tamreinlag, samt bidra til effektiv slakting og omsetning av reinkjøtt. Avtalepartene er enige om å utvide formålet slik at tilskuddet også bidrar til økt slakteuttak før innflytting til høst- og vinterbeitene, samt økt konkurranse om råstoffet.

Avtalepartene er enige om å justere satsene og regelverket for frakttilskuddsordningen innenfor en ramme på 2,5 mill. kroner. Nytt regelverk skal utarbeides og fastsettes sammen med øvrig regelverk til Reindrifftsavtalen 2016/2017.

7.4.5 Rapportering av slaktet rein

Det avsettes 300.000 kroner til økonomisk støtte for slakterier til gjennomføring av aldersbestemmelser.

Ordningen er forankret i Forskrift om rapportering av slaktet rein hvor det åpnes for at de som slakter rein kan søke om økonomisk støtte til gjennomføring av de aldersbestemmelser som kreves.

7.5 Velferdsordninger

Det avsettes 2,6 mill. kroner over Reindrifftsavtalen 2016/2017 til velferdsordninger.

Av disse avsettes 1,0 mill. kroner til ordningen med tidligpensjon. Gjeldende satser og regelverk videreføres.

Tidligpensjon i reindriften skal bidra til å lette generasjonsoverganger i reindriften for dem som har hatt hoveddelen av sine inntekter fra reindriften. Ordningen skal videre stimulere til at reintallet og sysselsettingsstrukturen tilpasses næringens ressurs- og inntektsgrunnlag.

Videre avsettes det 1,0 mill. kroner til ordningen med avløsning ved svangerskap og fødsel.

Formålet med ordningen er å bidra til å finansiere leie av avløsere i reindriften ved svangerskap og fødsel, samt styrke stillingen til reindrifftkvinnene. Gjeldende satser og regelverk videreføres.

Bevilgningen til sykepengeordningen videreføres uendret med 0,6 mill. kroner. Den kollektive innbetalingen over reindrifftsavtalen til sykepengeordningen dekker tilleggspremien for økte sykepenger – fra 65 pst til 100 pst av inntektsgrunnlaget for sykdom utover 16 dager. Fødselspenger dekkes også med 100 pst av inntektsgrunnlaget. Bevilgningen beregnes ut fra samlet næringsinntekt for de reieneiere som inngår i ordningen. Midlene overføres sentralt til Folketrygden.

Over organisasjonstilskuddet øremerkes det 200.000 kroner til organisering og drift av HMS-tiltak for reindriffts-næringen, jf pkt 7.6. Tildelingen forutsetter en egenandel på 10 pst. fra brukerne av tjenesten. NRL skal årlig rapportere om bruken av midlene.

7.6 Organisasjonstilskudd

Organisasjonstilskuddet videreføres med 6,1 mill. kroner, herunder 200.000 kroner til HMS-tiltak i reindriften for Reindrifftsavtalen 2016/2017.

Når NRL får sitt organisasjonstilskudd over statsbudsjettet, stilles det en rekke vilkår om rapportering, og til oppfølging av andre krav. Videre forutsettes det at NRL organiserer sitt arbeid slik at organisasjonen kan delta aktivt i prosesser av sentral betydning for reindriften. Tilskuddet utbetales kvartalsvis på grunnlag av oversendt årsrapport og revisorgodkjent regnskap for siste driftsår, samt budsjett og planer for 2017. Kontingentinntekter og eventuelle tilskudd/refusjoner/inntekter fra andre offentlige institusjoner skal spesifiseres både i regnskap og budsjett.

7.7 Importordninger

Det tollbaserte importvernet skal, innenfor de rammer som Norges forpliktelser i henhold til WTO-avtalen setter, praktiseres på en måte som

sikrer reindrifftsneringen et rimelig vern mot konkurrerende import.

Landbruksdirektoratet kan fastsette kvoter for reinkjøtt og/eller levende rein for slakting som kan importeres med redusert toll etter samråd med Markedsutvalget for reinkjøtt og reinkjøttbransjen for øvrig. I en situasjon hvor Markedsutvalget og bransjen gir råd om å importere reinkjøtt, forutsetter Landbruks- og matdepartementet at Landbruksdirektoratet tar kontakt med departementet.

7.8 Regelverk

Regelverket for Reindrifftsens utviklingsfond og ordningene under punkt 7.4 fastsettes av LMD i samråd med NRL. Det forutsettes at fastsettelsen finner sted senest 1. juli 2016. Regelverket blir publisert i et eget forskriftshefte som trykkes både med norsk og samisk tekst. Videre blir regelverket lagt ut på Landbruksdirektoratets nettside, samt utsendt til samtlige siidaandelsledere.

8 Endringer i statsbudsjettet 2016

I samsvar med Prop. 1 S (2015–2016) for Landbruks- og matdepartementet har Stortinget vedtatt bevilgninger over kapittel 1151 med i alt 113,0 mill. kroner. Det foreslås nå omdisponeringer i statsbudsjettet for 2016, dvs. at kapittel 1151, post 51 økes med 2,3 mill. kr, mot reduksjon av kapittel 1142 post 71. Videre foreslås en økning av kapittel 1151 post 75 med 5,95 mill. kroner, mot reduksjon av hhv kapittel 1151 post 79 med 450.000 kroner og kapittel 1151 post 51 med 5,5 mill. kroner.

Omdisponeringen på 2,3 mill. kroner fra kapittel 1142 post 71 gjelder tiltak for distrikter som er utestengt fra vinterbeiter i Sverige. Omdisponeringen på 5,5 mill. kroner og 450.000 kroner skal finansiere et beregnet merforbruk i 2016 over kapittel 1151 post 75. Det vises til kapittel 5 for nærmere omtale.

Øvrige budsjettforslag det er redegjort for i denne proposisjonen for 2017, med fordeling av Reindrifftsavtalens ramme på de ulike postene, legges på vanlig måte frem for Stortinget i forbindelse med ordinær budsjettbehandling gjennom Prop. 1 S (2016–2017) for Landbruks- og matdepartementet.

Landbruks- og matdepartementet

t i l r å r :

At Deres Majestet godkjenner og skriver under et framlagt forslag til proposisjon til Stortinget om Reindrifftsavtalen 2016/2017, og endringer i statsbudsjettet 2016 m.m.

Vi **HARALD**, Norges Konge,

s t a d f e s t e r :

Stortinget blir bedt om å gjøre vedtak om Reindrifftsavtalen 2016/2017, og endringer i statsbudsjettet 2016 m.m. i samsvar med et vedlagt forslag.

Forslag

til vedtak om Reindrifftsavtalen 2016/2017, og endringer i statsbudsjettet 2016 m.m.

I

I statsbudsjettet for 2016 gjøres følgende endringer:

Utgifter:

Kap.	Post	Formål	Kroner
1142		Landbruksdirektoratet	
	71	Omstillingstiltak i Indre Finnmark reduseres med ..... fra kr 9.519.000 til kr 7.219.000.	2.300.000
1151		Til gjennomføring av reindrifftsavtalen	
	51	Tilskudd til Utviklings- og investeringsfondet reduseres med ..... fra kr 35.600.000 til kr 32.400.000.	3.200.000
	75	Kostnadssenkende og direkte tilskudd økes med ..... fra kr 68.700.000 til kr 74.650.000.	5.950.000
	79	Velferdsordninger reduseres med ..... fra kr 2.600.000 til kr 2.150.000.	450.000

II

Stortinget gir Landbruks- og matdepartementet fullmakt til å iverksette tiltak i henhold til den foreslåtte reindrifftsavtalen, og som er knyttet til bevilgninger i 2017.

Vedlegg 1**Reindrifftsavtale 1. juli 2016 – 30. juni 2017**

I henhold til Hovedavtalen for reindrifftsneringen av 26. februar 1993, har Landbruks- og matdepartementet og Norske Reindrifftsamers Landsforbund inngått følgende reindrifftsavtale for driftsåret 2016/2017, gjeldende fra 1. juli 2016 til 30. juni 2017.

1 Økonomisk ramme avtaleåret 2016/2017

1.1 Bevilgninger over statsbudsjettet

Partene er enige om en ramme for Reindrifftsavtalen 2016/2017 på 114,5 mill. kroner.

1.2 Priser

Det fastsettes ikke målpris for reinkjøtt i slaktesesongen 2016/2017.

2 Reindrifftsavtalens bevilgninger følger kalenderåret

Årets forhandlinger gjelder budsjettåret 2017. Bevilgningene innarbeides i statsbudsjettet på ordinær måte gjennom Prop. 1 S (2016–2017) for Landbruks- og matdepartementet (LMD). Stortingets proposisjonen om reindrifftsavtalen fremmes som tidligere for behandling i vårsesjonen. Proposisjonen vil både inneholde forslag til budsjettvedtak, og forslag til omdisponeringer mellom poster for 2016. Det forutsettes at Stortinget ved sin behandling av proposisjonen gir Landbruks- og matdepartementet fullmakt til å iverksette tiltak i henhold til den inngåtte reindrifftsavtalen, og som er knyttet til bevilgninger i 2017.

3 Utviklings- og investeringstiltak

Det bevilges 31,6 mill. kroner til Reindrifftsens Utviklingsfond (RUF) for avtaleåret 2016/2017.

Ut fra fondets økonomiske situasjon, settes tildelingsrammen til RUF lik bevilgningsrammen.

Avtalepartene legger til grunn at RUFs styre skal utøve sin myndighet med utgangspunkt i tildelingsrammen, og at styret selv legger opp til en plan for disponering av ikke øremerkede midler som kan understøtte målsettingene for reindriffts politikken.

For Reindrifftsens Utviklingsfond gjøres det følgende avsetninger:

- 1,45 mill. kroner til konfliktforebyggende tiltak
- 5,50 mill. kroner som reindrifftsavtalens andel til Utviklingsprogrammet – vekst og verdiskaping i landbruket
- 2,00 mill. kroner til fagbrevordningen i reindrifften
- 4,00 mill. kroner til markedstiltak
- 3,20 mill. kroner til pramming
- 0,25 mill. kroner til lærings- og omsorgsbaserte tjenester
- 0,6 mill. kroner til drift av nytt klassifiseringsystem
- 1,0 mill. kroner til fjerning av gammelt gjerde materiell med mer
- 0,5 mill. kroner til reindriffts faglig medvirkning i regional forvaltning
- 1,5 mill. kroner til utvikling av NRL som organisasjon

Økonomisk støtte kan for øvrig innvilges til andre tiltak i samsvar med forskriftens formål, herunder:

- støtte ved omfattende tap av rein i ulykker,
- reindrifftsanlegg, herunder gjerder og slakteanlegg,
- tiltak for å fremme likestilling og kvinners situasjon i reindrifften,
- refusjon av dokumenterte utgifter til deltagelse på kurs/etterutdanning og lignende for reindrifftsutøvere,
- sikring av reindrifftsens beiterett, herunder støtte i forbindelse med distriktenes arbeid med sikring av reindrifftsens arealer,
- gjennomføring av strukturtiltak i distrikter med behov for tiltak for reintallstilpasning og ressursutnyttelse,

- andre faglige tiltak til fremme for reindriften, herunder veiledning, kursvirksomhet, beitegranskning, planlegging og avlstiltak,
- utvikling av binæringer og formål av generell kulturell betydning for reindriftssamene,
- støtte til tiltak for reindrifftsneringen som følge av klimaskapte endringer,
- andre praktiske tiltak innenfor reindriften, herunder transport av rein,
- tilrettelegging av 1-2 dagers kompetansegivende kurs/etterutdanning,
- forsknings- og kunnskapsformidling,
- feltbarnehager.

4 Kostnadsenkende og direkte tilskudd

Det bevilges 74,2 mill. kroner for avtaleåret 2016/2017 til ulike direkte tilskudd.

4.1 Distriktstilskudd

Distriktstilskuddet skal bidra til å gi distriktene og tamreinlagene økonomisk grunnlag for å ivareta sitt ansvar og sine oppgaver med utvikling av reindriften i en bærekraftig retning. Dette innebærer bl.a. å få et reintall i balanse med beitegrunnet, sikring av reindrifftsarealer, økt lønnsomhet, samt å legge til rette for en kriseberedskap.

Det avsettes 10,4 mill. kroner til ordningen med distriktstilskudd.

4.2 Tilskudd til siidaandeler og tamreinlag

Det innføres et generelt vilkår om at det ikke gis tilskudd for rein slaktet og omsatt utenfor Norges grenser. Unntak for denne regelen er rein slaktet gjennom ordningen om utenlands bearbeiding.

Dersom tilslaget på de ulike ordningene fører til at rammen overstiges, skal avtalepartene komme sammen for å finne inndekning innenfor reindrifftsavtalens rammer.

Det gjøres følgende avsetninger til tilskudd til siidaandeler og tamreinlag:

a. Produksjonspremie:

Formålet med produksjonspremien er å premiere innsats, produksjon og videreføring i næringen. Produksjonspremien bidrar også til å verdsette og synliggjøre den innsatsen som utføres i tillegg til arbeidet på fjellet.

Det er avgiftspliktig salgssinntekt av kjøtt og andre avgiftspliktige salgssinntekter fra rein til-

hørende alle reineiere i siidaandelen som danner grunnlag for beregning av produksjonspremien. Avgiftsfrie salgssinntekter og salg av livdyr inngår ikke som grunnlag for beregningen av produksjonspremien. Det er oppgjørspisen for reinskrotten som skal danne grunnlag for produksjonspremien. Dette innebærer at frakt- og slaktekostander ikke inngår i grunnlaget for beregning av premien.

Gjeldende satser og regelverk videreføres.

Det avsettes 29,5 mill. kroner til ordningen med produksjonspremie.

b. Kalveslaktetilskuddet:

Formålet med kalveslaktetilskuddet er å stimulere til at en større del av kjøttproduksjonen foregår på kalv, noe som er ressursøkonomisk gunstig. Uttak av kalv reduserer presset på vinterbeitene, og reduserer tapene i løpet av vinteren. Økt uttak av kalv bidrar også til økt produktivitet fordi tilveksten på kalv er større enn tilveksten på større dyr.

For ytterligere å stimulere til økt produktivitet økes kalveslaktetilskuddet til 475 kroner per kalv.

Gjeldende regelverk videreføres.

Det avsettes 26,6 mill. kroner til ordningen med kalveslaktetilskudd.

c. Særskilt driftstilskudd til ungdom

Formålet med særskilt driftstilskudd til ungdom er å støtte opp om siidaandelsledere som er under 30 år, og som er under etablering og oppbygging av egen drift.

Gjeldende satser og regelverk videreføres.

Det avsettes 1,4 mill. kroner til særskilt driftstilskudd til ungdom.

d. Ektefelle- og samboertillegg:

Formålet med ektefelle- og samboertillegget er å støtte opp om den familiebaserte reindriften.

Gjeldende satser og regelverk videreføres.

Det avsettes 1,6 mill. kroner til ordningen med ektefelle- og samboertillegg.

e. Etableringstilskudd:

Etableringstilskuddet har som formål å støtte opp om reindrifftsutøvere under 35 år, og som er under etablering av egen enhet. Samtidig skal tilskuddet stimulere til strukturerendringer ved at siidaandeler blir overdratt til personer under 35 år.

Gjeldende satser og regelverk videreføres.

Det avsettes 1,9 mill. kroner til ordningen med etableringstilskudd.

4.3 Andre tilskudd

Frakttilskudd:

Avtalepartene er enige om å utvide formålet med frakttilskuddet slik at tilskuddet også skal bidra til økt slakteuttak før innflytting til høst- og vinterbeitene, samt økt konkurranse om råstoffet.

Med bakgrunn i utvidet formål, er avtalepartene enige om å justere satsene og regelverket for frakttilskuddsordningen innenfor en ramme på 2,5 mill. kroner. Nytt regelverk utarbeides og fastsettes sammen med øvrig regelverk til Reindrifftsavtalen 2016/2017.

Rapportering av slaktet rein:

I henhold til Forskrift om rapportering av slaktet rein kan de som slakter rein søke om økonomisk støtte til å gjennomføre de aldersbestemmelser som kreves.

Det avsettes 300.000 kroner som økonomisk støtte til slakteriene over Reindrifftsavtalen 2016/2017 for å gjennomføre nødvendige aldersbestemmelser.

5 Velferdsordninger

Det bevilges totalt 2,6 mill. kroner til velferdsordningene i reindrifften for Reindrifftsavtalen 2016/2017.

5.1 Tidligpensjon i reindrifften

Gjeldende satser og regelverk videreføres.

Det avsettes 1,0 mill. kroner til tidligpensjon i reindrifften i Reindrifftsavtalen 2016/2017.

5.2 Avløsning ved svangerskap /fødsel

Regelverk og satser for tilskudd til avløsning ved svangerskap/fødsel videreføres. Tilskuddet skal bidra til å styrke stillingen til reindrifftskvinnene. Tilskudd for leid hjelp ved svangerskap og fødsel forvaltes av Landbruksdirektoratet.

Det avsettes 1,0 mill. kroner til tilskudd til avløsning ved svangerskap/fødsel i Reindrifftsavtalen 2016/2017.

5.3 Øvrige velferdsordninger

Gjeldende regelverk og avsetting til sykepengeordningen videreføres.

Den kollektive innbetalingen over reindrifftsavtalen til sykepengeordningen dekker tilleggspre-

mien for økte sykepenger – fra 65 pst. til 100 pst. av inntektsgrunnlaget for sykdom utover 16 dager. Fødselspenger dekkes også med 100 pst. av inntektsgrunnlaget. Bevilgningen beregnes ut fra samlet næringsinntekt for de reineiere som inngår i ordningen. Midlene overføres sentralt til Folketrygden.

Det avsettes 0,6 mill. kroner til sykepengeordningen i Reindrifftsavtalen 2016/2017.

6 Organisasjonstilskudd

Bevilgningen til organisasjonstilskudd settes til 6,1 mill. kroner, herunder 200.000 kroner til HMS tiltak i reindrifften.

Tilskuddet utbetales kvartalsvis på grunnlag av oversendt årsrapport og revisorgodkjent regnskap for siste driftsår, samt budsjett og planer for 2017. Kontingentinntekter og eventuelle tilskudd/refusjoner/inntekter fra andre institusjoner/departementer skal spesifiseres både i regnskap og budsjett.

7 Importordninger

Det tollbaserte importvernet skal, innenfor de rammer som Norges forpliktelser i henhold til WTO-avtalen setter, praktiseres på en måte som sikrer reindrifftsnaeringen et rimelig vern mot konkurrerende import.

Landbruksdirektoratet kan fastsette kvoter for reinkjøtt og/eller levende rein for slaktning som kan importeres med redusert toll etter samråd med Markedsutvalget for reinkjøtt og reinkjøttbransjen for øvrig. I en situasjon hvor Markedsutvalget og bransjen gir råd om å importere reinkjøtt, forutsetter Landbruks- og matdepartementet at Landbruksdirektoratet tar kontakt med departementet.

8 Regelverk

Regelverket for Reindrifftens utviklingsfond og ordningene under punkt 4, fastsettes av Landbruks- og matdepartementet i samråd med Norske Reindrifftsamers Landsforbund.

Oslo 16. februar 2016

Ellinor Marita Jåma

Anne Marie Glosli

Vedlegg 2**Sluttprotokoll fra reindrifftsavtaleforhandlingene 2016**

Staten v/ Landbruks- og matdepartementet og Norske Reindrifftsamers Landsforbund (NRL) har gjennomført forhandlinger om en reindrifftsavtale for 2016/2017.

Fra Norske Reindrifftsamers Landsforbund (NRL) møte:

Forhandlingsutvalg	Ellinor Marita Jåma (leder)
	Inge Even Danielsen
	Per John Anti
Sakkyndig/rådgiver	Per M Sara
	Asgrim Opdal

Fra Staten møte:

Forhandlingsutvalg	Anne Marie Glosli (leder)
	Marit Myklevold
	Tone Frantzen Seppola
Sakkyndige/rådgivere	Lill Tove Voje Skorge
	Liv Berit Hætta (Landbruksdirektoratet)
	Wenke Brenna (Kommunal- og moderniseringsdepartementet)
	Espen Fjeldstad (Klima- og miljødepartementet)
Observatør	Marit Meløy Utsi (Sametinget)
Sekretær	Morten Floor

1 Budsjettmessige endringer i Reindrifftsavtalen 2015/2016

1.1 Utestenging fra vinterbeiter i Sverige

For å finansiere tiltak for distrikter som er ute-stengt fra vinterbeiter i Sverige sesongen 2015/2016, fremmes ved Stortingets behandling av Reindrifftsavtalen 2016/2017 forslag om å omdisponere 2,3 mill. kroner fra kapittel 1142 post 71 til kapittel 1151 post 51.

For å ha bedre kontroll av svensk rein i områder utenfor fastsatte beitetider og/eller i områder som ikke er åpen for svensk reinbeite, åpnes det for å gi støtte til Fylkesmannen til bruk av helikopter. Dette for at Fylkesmannen skal kunne drive ut svensk rein fra områder de ikke har adgang til å benytte.

Dagens ordning er begrenset til å gjelde for inntil 5 siidaandeler per distrikt. RUF- styret skal endre retningslinjene slik at alle berørte siidaandeler i distriktet kan motta tilskudd for manglende/reduerte konvensjonsbeiter.

1.2 Bruk av mindreforbruk fra 2015

I forbindelse med Stortingets behandling av Reindrifftsavtalen 2016/2017, fremmes forslag om å omdisponere 450.000 kroner fra kapittel 1151 post 79 Velferdsordninger til kapittel 1151 post 75 Direkte tilskudd. En forutsetning for å fremme en ompostering er at mindreforbruket fra 2015 blir godkjent overført til 2016.

1.3 Inndekning av beregnet overforbruk på post 75 i 2016

Grunnlaget for beregning av tilskudd til siidaandeler og tamreinlag for driftsåret 2015/2016 er slakteuttak og omsetning i kalenderåret 2015 (driftstilskudd, produksjonspremie, ektefelle-/samboertillegg), samt høst- og vinterslakt i driftsåret 2015/2016 (kalveslaktetilskudd).

Reindrifftsavtalens økonomiske ramme er ikke gitt som en overslagsbevilgning. Dette innebærer at dersom avsatt ramme på enkeltposter blir over-

skredet, må overskridelsen finne sin inndekning innenfor gitt ramme.

Foreløpige beregninger tilsier et overforbruk i størrelsen 9-10 mill. kroner over de kostnadssenkende og direkte tilskuddene i 2016. Hovedårsaken til dette overforbruket skyldes en betydelig økning av slakteuttaket sammenlignet med de siste årene. I tillegg har overforbruket også sammenheng med at slakterienes bruttopris til reineier har økt betydelig.

Avtalepartene er enige om å dekke inn beregnet overforbruk i 2016 med mindreforbruket på post 75 og 79 i 2015. Dette utgjør totalt 4,5 mill. kroner. Resterende dekkes inn ved at det fremmes forslag om å overføre 5,5 mill. kroner fra kapittel 1151 post 51 Reindrifftsens utviklingsfond til kapittel 1151 post 75 Direkte tilskudd.

Dersom det viser seg at foreslått inndekning ikke er tilstrekkelig, skal avtalepartene møtes for å finne inndekning innenfor Reindrifftsavtalen 2015/2016 sin økonomiske ramme.

2 Videreføring og justering av Prosjekter avtalt under forhandlingene om reindrifftsavtalen 2015/2016

I forbindelse med tidligere mindreforbruk over kapittel 1151 post 75 Direkte tilskudd er det det avtalt gjennomført en rekke prosjekter. Enkelte av disse prosjektene er ikke sluttført, men videreføres i avtaleåret 2016/2017. I forbindelse med forhandlingene om Reindrifftsavtalen 2016/2017 foretok avtalepartene enkelte justeringer i disse prosjektene. Dette gjelder både innretning og økonomisk ramme.

2.1 Videreutvikling av reindrifftsens arealbrukskart

I forbindelse med forhandlingene om Reindrifftsavtalen 2014/2015 ble avtalepartene enige om å få gjennomført et pilotprosjekt knyttet til utvikling av reindrifftsens arealbrukskart. Hensikten var å få etablert kart som synliggjør og gir en samlet oversikt over gjennomførte utbyggingstiltak innenfor det enkelte distrikts grenser.

Konkret skulle pilotprosjektet gjennomføres i to faser. Første fase innebar en kartlegging av svenske samebyers arealbrukskart, samt en vurdering av om det foreligger mulighet til å utvikle dagens arealbrukskart til også å gi en oversikt over gjennomførte utbyggingstiltak innenfor det enkelte distrikts areal. På bakgrunn av rapporten

fra forprosjektet, skulle partene bli enige om man skulle gå videre med fase to som innebar en utarbeidelse av inngrepskart for to reinbeitedistrikt.

Landbruksdirektoratet fikk ansvaret for gjennomføring av pilotprosjektet. I den grad direktoratet fant det hensiktsmessig, skulle direktoratet benytte Norsk Institutt for skog og landskap som strategisk samarbeidspartner i gjennomføringen av pilotprosjektet (nå NIBIO). NRL skulle involveres i arbeidet.

Landbruksdirektoratet valgte å bruke NIBIO ved gjennomføringen av pilotprosjektet.

Avtalepartene ble ved forhandlingene om reindrifftsavtalen 2015/2016 enige om å gå videre med utvikling av reindrifftsens arealbrukskart. I den forbindelse understreket avtalepartene at de ser det som viktig at reindrifftsens arealbrukskart utvikles til å bli helhetlige og dynamiske kart til bruk for reindriffts-næringen, offentlig forvaltning, planmyndigheter og utbyggere. Videre at det er et mål at kartene skal danne grunnlag for innsyn i reindrifftsens arealbruk, og være et sentralt saksbehandlingsverktøy i analyser og tematiske framstillinger i saker hvor reindrifften blir berørt.

Avtalepartene ble enige om en rekke delprosjekter i utviklingen av reindrifftsens arealbrukskart.

Ett av disse delprosjektene var gjennomføringen av et prosjekt for gjennomgang av reindrifftsens gjerder og anlegg. Landbruksdirektoratet skulle, i samarbeid med Kartverket, vurdere mulighetene for en systematisk og helhetlig gjennomgang av reindrifftsens gjerder og anlegg.

Landbruksdirektoratet er forsket i forhold til fastsatt framdrifftsplan når det gjelder gjennomgang av reindrifftsens gjerder og anlegg. Direktoratet skal starte opp prosjektet i 2016.

Avtalepartene understreker viktigheten av at Landbruksdirektoratet følger opp intensjonen med å etablere kart som synliggjør og gir en samlet oversikt over gjennomførte utbyggingstiltak innenfor det enkelte distrikts grenser. Videre at kartene utvikles til å bli helhetlige og dynamiske kart til bruk for reindriffts-næringen, offentlig forvaltning, planmyndigheter og utbyggere.

Avtalepartene forutsetter at den etablerte arbeidsgruppen drøfter aktuelle problemstillinger ved gjennomføringen av prosjektet. Dersom arbeidsgruppen kommer frem til at det er behov for justeringer i fastsatt prosjektplan, legges det til grunn at saken blir lagt fram for avtalepartene.

Landbruksdirektoratet skal i forbindelse med forskriftsmøtet i mai/juni avgi en statusrapport, herunder gi en orientering om videre framdrift av prosjektet.

Kostnadene til utvikling av reindrifftsens arealbrukskart gjennomføres innenfor tidligere avsatt ramme på 2,5 mill. kroner.

2.2 Forprosjekt knyttet til metoder for telling av rein

Under forhandlingene om reindrifftsavtalen for 2015/2016 ble avtalepartene enige om å oppnevne en arbeidsgruppe som fikk ansvaret for å gjennomføre et forprosjekt for å avdekke utfordringer med dagens tellinger. Videre skulle gruppen utrede hvilke muligheter som foreligger i alternative tellemetoder, herunder dronetellinger og individmerking av rein. I tillegg skulle arbeidsgruppen foreslå eventuelle justeringer som bidrar til mer effektive tellinger.

Gruppen oversendte avtalepartene sin rapport 4. desember 2015.

Gjennom arbeidet i gruppen ble man enige om å dele arbeidet i to faser. Først ble dagens ordning utredet. På bakgrunn av denne utredningen har gruppen i egen rapport fremmet forslag til endringer på kort sikt.

Gruppen er i gang med andre del som består i å utrede alternative nye tellemetodikker. I dette arbeidet bruker gruppen erfaringer med og kunnskap fra ulike forsknings- og utviklingsmiljøer, samt reindrifftsutøvere/distrikt som i dag prøver ut ulike teknologiske løsninger både for å følge enkeltdyr og for å følge hele flokker. Hensikten er å finne effektive, sikre og ressursbesparende metoder som også sikrer god oversikt over reingtallet. Gruppen vil avlevere rapport på den andre delen innen 1. september 2016.

Arbeidsgruppen skal i forbindelse med forskriftsmøtet i mai/juni avgi en statusrapport og videre framdrift av andre del av prosjektet.

Arbeidet i tellegruppen gjennomføres innenfor tidligere avsatt bevilgning på 0,7 mill. kroner.

2.3 Tiltak for internkontroll og selvstyre

Reindrifftsloven av 2007 skal gi grunnlag for en hensiktsmessig indre organisering og forvaltning av reindrifften. Videre skal reindrifftsnaeringen etter loven, gjennom internt selvstyre, selv spille en aktiv rolle og ha ansvar for at reindrifften er bærekraftig. Reindrifftsnaeringen står overfor store utfordringer fremover i tid for å sikre en økologisk, økonomisk og kulturelt bærekraftig reindrifft. En videreutvikling av lokalt selvstyre vil være viktig for å nå gitte reindrifftpolitiske mål.

I forbindelse med forhandlingene om Reindrifftsavtalen 2015/2016 ble det avtalt å igang-

sette et prosjekt for å styrke reindrifftsnaeringens evne til selvstyre og internkontroll. Det er oppnevnt en arbeidsgruppe som ledes av Landbruksdirektoratet. Videre er det utarbeidet et mandat og en framdriftsplan for arbeidet. Arbeidet i arbeidsgruppen følger fastsatt framdriftsplan.

Arbeidsgruppen skal i forbindelse med forskriftsmøtet i mai/juni avgi en statusrapport og plan for videre framdrift av prosjektet.

Over reindrifftsavtalen er det tidligere avsatt 1,0 mill. kroner til tiltak for internkontroll og selvstyre.

2.4 Prosjekt – Fjerning av gammelt gjerdemateriell og ulovlige gjerdar

I forbindelse med forhandlingene om reindrifftsavtalen 2015/2016 ble avtalepartene enige om at det iverksettes et prosjekt som har som formål å få fjernet gammelt gjerdemateriell. Det ble avtalt at ordningen skal være tidsbegrenset og at den gjelder ut avtaleåret 2015/2016. Ordningen er gjeldende for Troms og Nordland reinbeiteområder.

Det ble bevilget 1,8 mill. kroner til prosjektet. Et eventuelt mindreforbruk til etablert ordning for Troms og Nordland overføres til bruk i Nord-Trøndelag som er det området avtalepartene har valgt ut for Reindrifftsavtalen 2016/2017.

2.5 Prosjekt – bruk av merket «Rein-helten på vidda»

I forbindelse med Reindrifftsavtalen 2015/2016 ble avtalepartene enige om gjennomføre et prosjekt som hadde som formål å etablere kriterier for bruk av profilen «Rein-helten på vidda», og derigjennom gi reinkjøttbransjen tilgang til profilen mot at de bidrar økonomisk til den merkenøytrale markedsføringen. Landbruksdirektoratet fikk ansvaret for gjennomføringen av prosjektet.

I forkant av forhandlingene om Reindrifftsavtalen 2016/2017 gjennomførte direktoratet et forprosjekt i den hensikt å avdekke interessen hos de største reinkjøttbedriftene i å bruke og betale for bruken av merket. Forprosjektet avdekket at betalingsviljen for å bruke merket var liten. På dette grunnlag besluttet avtalepartene å ikke gå videre med prosjektet. Isteden henstiller avtalepartene Markedsutvalget om å opprettholde bruken og videreutvikle profilen til bruk i den generiske markedsføringen.

Det var avsatt 1,0 mill. kroner til prosjektet. Avsetningen er ikke fullt ut benyttet. Avtalepartene er enige om å omdisponere og øremerke avsetningen til bruk for Markedsutvalget. Mar-

kedsutvalget skal bruke avsetningen til aktiviteter for profilering av reinkjøtt og reindrift under Tråante 2017.

3 Reindrifftsavtalen for 2016/2017

Partene er enige om en reindrifftsavtale for 2016/2017, gjeldende fra 1. juli 2016 til 30. juni 2017. Avtaleteksten er gjennomgått og undertegnet.

Avtalepartene er i tilknytning til de enkelte poster og ordninger enige om:

3.1 Post 51: Reindrifftsens utviklingsfond (RUF)

3.1.1 Kvinnerettede tiltak

Avtalepartene er enige om at det ikke øremerkes særskilte midler til kvinnerettede tiltak i Reindrifftsavtalen 2016/2017, men understreker at dette ikke utelukker reindrifftskvinnene fra å søke RUF om prosjektmidler, eller at NRL som organisasjon søker om midler til kvinneverelaterede utviklingsprosjekter.

Avtalepartene er enige om at arbeidet med likestilling i reindrifften krever innsats fra flere aktører. Dette gjelder både fra det offentlige ved utforming av virkemidler, fra næringen selv og gjennom næringsorganisasjonen.

NRL har utarbeidet en strategi for likestilling i reindrifften med konkrete oppfølgingspunkter. Framover vil det være av sentral betydning at NRL arbeider aktivt og målrettet med strategien, samt at NRL foretar en prioritering av de ulike tiltakene. Særlig trekkes frem viktigheten av at NRL legger til rette for økt kvinneandel i egen organisasjon. Dette gjelder både i NRLs styre og i lokalagene.

3.1.2 Forskning og utvikling

Avtalepartene er enige om at det ikke øremerkes midler til forskning og utvikling i 2016. Det forutsettes at RUF-styret snarlig avklarer hvordan årets avsetning skal brukes.

Avtalepartene viser til at det er betydelig forskning som er gjennomført på reindrifftsområdet. Videre at det er viktig at dette arbeidet gjøres kjent og kommer reindrifften og myndighetene til nytte. I den forbindelse skal Landbruksdirektoratet i forbindelse med forskriftsmøtet i mai/juni orientere om mulighetene for, og hvordan en eventuelt kan gjøre forskningsmateriale mer tilgjengelig for reindrifftsutøverne og myndighetene.

3.1.3 Konfliktforebyggende tiltak

Avtalepartene viser til at hovedformålet med de konfliktforebyggende tiltakene er å redusere konfliktene mellom reindrifften og det øvrige landbruket, og påpeker viktigheten av at Fylkesmannen i Sør-Trøndelag foretar en grundig kvalitetssikring og prioritering av innkomne søknader sett ut i fra formålet med ordningen. Avtalepartene viser til at maksimal støttesats er 80 pst. og at Fylkesmannen i Sør-Trøndelag kan differensiere støttesatsen ut fra tiltakets omfang og forventet effekt.

Avtalepartene legger til grunn at man i forbindelse med det kommende jordbruksoppgjøret overfører til Fylkesmannen minst tilsvarende bevilgning på 1,45 mill. kroner fra jordbruksavtalen til samme formål.

3.1.4 Utviklingsprogrammet

I forbindelse med forhandlingene om Reindrifftsavtalen 2014/2015, ble avtalepartene enige om å samordne Reinprogrammet med Utviklingsprogrammet for grønt reiseliv og lokalmat (Endret navn til Utviklingsprogrammet for landbruks- og reindrifftsbasert – vekst og utvikling). Bakgrunnen for sammenslåingen var at partene vurderte det slik at begge programmene har tilnærmet lik innretning, kundene har de samme utfordringene og at reinkjøttbedriftene har en del å hente på en tettere samordning av programmene. Videre var en samordning også en oppfølging av regjeringens målsetting om en forenkling av landbruksbyråkratiet og virkemiddelapparatet.

Ved en sammenslåing satte avtalepartene som en forutsetning at reindrifften gis representasjon i styringsgruppen for Utviklingsprogrammet. Videre at Innovasjon Norge fortsatt utøver en aktiv innsats og tilrettelegging overfor programets reinkjøttkunder, og har stor oppmerksomhet på å få fram de muligheter som finnes i programmet og Innovasjon Norge for øvrig.

Styringsgruppen for Reinprogrammet behandlet sin sluttrapport under sitt siste møte 27. november 2014. I sluttrapporten påpekte styringsgruppen at det var to sentrale formål med rapporten. Det ene var å gi en status- og sluttrapport når Reinprogrammet ble avvirket. Det andre formålet var å gi innspill til styringsgruppen og administrasjonen av det nye programmet, innspill som styringsgruppen for Reinprogrammet mener er viktig for både å ivareta og utvikle Reinprogrammets eksisterende og potensielle kunder. I tillegg ble det forutsatt at erfaringene som fremkommer i rapporten og innspillene fra styringsgruppen vil

være sentrale momenter i arbeidet med å utvikle nytt programnotat, og i utviklingen av styringen og administrasjonen av det nye programmet.

I forbindelse med forhandlingene om Reindriftsavtalen 2015/2016 sluttet avtalepartene seg til styringsgruppens anbefalinger, og forutsatte at styringsgruppen og administrasjonen for Utviklingsprogrammet følger opp og ivaretar gitte anbefalinger. Avtalepartene sluttet seg også til styringsgruppens anbefalinger om at reindriftsavtalens økonomiske andel blir øremerket i det nye programmet. Dette gjaldt også gjenstående bevilgning på Reinprogrammet.

Avtalepartene er enige om å videreføre dagens satsingsområder, og forutsetter at avtalepartenes føringer følges opp av styringsgruppen og administrasjonen for Utviklingsprogrammet.

Med bakgrunn i et betydelig mindreforbruk av øremerket andel til reindriften over Utviklingsprogrammet, har avtalepartene funnet det forsvarlig å redusere rammen over Reindriftsavtalen 2016/2017.

3.1.5 Fagbrevordningen

Avtalepartene er enige om at fagbrevordningen er en viktig ordning.

Avtalepartene har gitt tydelige signaler om at fagbrevordningen vil bli avvirket dersom Opplæringskontoret ikke finner andre finansieringskilder. Bakgrunnen for dette er at avtalepartene ikke finner det naturlig at en slik ordning blir finansiert over en næringsavtale. Gitte tydelige signaler fra avtalepartene er ikke fulgt opp av Opplæringskontoret.

Avtalepartene understreker at det er Opplæringskontoret som har ansvaret for å finne andre finansieringskilder. Fram mot neste års forhandlinger skal NRL

bistå Opplæringskontoret aktivt med å finne andre finansieringskilder. Landbruks- og matdepartementet kan på sin side bistå med å følge opp saken overfor andre departement etter initiativ fra Opplæringskontoret.

Dersom annen finansiering ikke er avklart i forkant av forhandlingene om Reindriftsavtalen 2017/2018, legges det opp til en styrt avvikling av dagens ordning finansiert over reindriftsavtalen.

Som et ledd i arbeidet med å styrke kvinnenes stilling i reindriften, skal Opplæringskontoret videreføre prioriteringen av kvinner blant kommende lærlinger og instruktører. I tillegg påpeker avtalepartene viktigheten av å sikre en geografisk fordeling av lærlingene.

3.1.6 Markedstiltak

Avtalepartene er enige om at hovedoppgaven for Markedsutvalget er å sikre norsk reinkjøtt positiv oppmerksomhet og kjøpsutløsende adferd hos sluttbruker. I tillegg skal Markedsutvalget ta på seg formidling av markedsrelevante problemstillinger til andre aktører. Markedsutvalget skal fortsatt benytte Opplysningskontoret for egg og kjøtt (OEK) som strategisk samarbeidspartner til gjennomføring av valgte markedsaktiviteter.

Avtalepartene påpeker at fremover kan ikke aktørene basere seg kun på midler over reindriftsavtalen til generisk markedsføring. Med bakgrunn i at det ikke er omsetningsavgift på reinkjøtt, må bedriftene selv bidra med midler til merkenøytral markedsføring. Det vil derfor være nødvendig at Markedsutvalget har dialog med reinkjøttbransjen om mulige bidrag. Utover den merkenøytrale markedsføringen påpeker avtalepartene viktigheten av at den enkelte bedrift tar større ansvar for å øke sin markedskompetanse og markedsføring av egne produkter.

Markedsutvalget har i samarbeid med Utviklingsprogrammet årlig gjennomført et seminar for reinkjøttbedriftene. Markedsutvalget skal videreføre samarbeidet med Utviklingsprogrammet om et bransjetreff også i 2017.

Avtalepartene slutter seg til Markedsutvalgets forslag til aktiviteter og budsjett for 2016. Markedsutvalgets mindreforbruk fra 2015 overføres til 2016.

Markedsutvalgets aktiviteter i 2017 må tilpasses innenfor gitt bevilgning og en eventuell overføring av et mindreforbruk fra 2016.

Aktiviteten i Markedsutvalget har vært større enn først antatt. Ut fra den posisjonen reinkjøttet har hatt i markedet, har dette vært nødvendig. Aktiviteten har vært større både for medlemmene og for sekretariatet. Fortsatt kreves det et høyt aktivitetsnivå fra Markedsutvalgets medlemmer og fra sekretariatet. Avtalepartene er derfor enige om at Markedsutvalget gis mulighet til å omdisponere inntil 50.000 kroner i budsjettet for 2016 for å kompensere for ekstra arbeidsbelastning og økt reiseaktivitet. I tillegg kan ytterligere 150.000 kroner omdisponeres for å legge til rette for at sekretariatet gis mulighet til å følge opp de oppgaver som blir besluttet gjennomført av utvalget.

3.1.7 Prammings av rein

I forbindelse med forhandlingene om Reindriftsavtalen 2014/2015, ble avtalepartene enige om å etablere en arbeidsgruppe som fikk i oppdrag å gå

gjennom ordningen med pramming av rein. Dette hadde sin bakgrunn i at kostnadene til pramming av rein har økt betydelig de senere årene, og at avtalepartene er enige om at pramming på sikt bør fases ut av reindrifftsavtalen. Arbeidsgruppen skulle bl.a. vurdere det framtidige behovet for pramming av rein, og andre mulige flyttemetoder.

Arbeidsgruppen har i sin rapport foreslått at ordningen med pramming av rein på våren opprettholdes som i dag. Når det gjelder prammingen på høsten, foreslås det at gjeldende seilingsplan avkortes.

I forbindelse med forhandlingene om Reindrifftsavtalen 2015/2016 ble avtalepartene enige om at det ved utlysning av fremtidige anbud legges inn en justering av seilingsplanen i samsvær med prammegruppas forslag.

Avtalepartene legger til grunn at ved fremtidig pramming reduseres antall prammedøgn fra 50 til 24.

3.1.8 Reindrifftsanlegg

Avtalepartene er enige om å videreføre gjeldende regelverk og satsene for tilskudd til anlegg. Videre er avtalepartene enige om at det ikke øremerkes midler til reindrifftsanlegg over Reindrifftsavtalen 2016/2017.

3.1.9 Lærings- og omsorgsbaserte tjenester

I forbindelse med Reindrifftsavtalen 2015/2016 ble avtalepartene enige om å

oppnevne en arbeidsgruppe som skal utarbeide en prosjektplan for lærings- og omsorgsbaserte tjenester i reindrifften. Prosjektperioden er tre år, og det ble satt av 1. mill. kroner over Reindrifftsavtalen 2015/2016 til det første året av prosjektperioden.

Avtalepartene er enige om at arbeidsgruppen under forskriftsmøtet i mai/juni skal redegjøre nærmere for arbeidet med utarbeidelse av prosjektrapport, samt fremdrifftsplan for det videre arbeid.

Avtalepartene er enige om å sette av 250.000 kroner over Reindrifftsavtalen 2016/2017 for å dekke utgiftene til sekretær for dette prosjektet.

3.1.10 Nytt klassifiseringssystem

Nytt klassifiseringssystem ble innført fra høsten 2015. Det er utarbeidet et regelverk for nytt klassifiseringssystem. Regelverket er samlet i en Klassifiseringshåndbok for reinsdyrslakt. Regelverket inneholder også regler for pussing av slakt, defi-

nerer hvordan et reinsdyrslakt skal se ut ved veiing, regelverk for tidspunkt for varmveiing av slakt, varmvektssvinn og regelverk for merking av reinsdyrslakt. Det er også vedtatt regelverk for aspirantopplæring og sertifisering av nye klassifiserer, etterutdanning av godkjente klassifiserer og regelverk for klassifiserings- og pussekontroller ved reinsdyrslakteriene.

Avtalepartene er enige om at det settes av midler over Reindrifftsavtalen 2016/2017 til drift av klassifiseringssystemet.

3.1.11 Reindriftsfaglig medvirkning og deltagelse i regional forvaltning

I forbindelse med avvikling av områdestyrene og overføring av den regionale forvaltningen av reindrifften til fylkesmannen, ble det besluttet at de aktuelle fylkesmennene skal etablere ordninger som legger til rette for samisk og reindriftsfaglig medvirkning i den regionale forvaltningen.

Avtalepartene ser det som viktig at det støttes opp om ordninger som legger til rette for samisk og reindriftsfaglig medvirkning i den regionale forvaltningen. Med dette som utgangspunkt, er avtalepartene enige om at det avsettes midler over RUF som gir reindrifften mulighet til å søke økonomisk støtte til deltakelse i den regionale forvaltningen.

Fylkesmannen kan dekke reiseutgifter for reindrifftens deltagelse under møter og samlinger i regi av fylkesmennene. Fylkesmannen vil få refundert utgiftene fra Reindrifftens utviklingsfond.

3.1.12 Fjerning av gammelt gjerdemateriell og ulovlige gjerder

I samtlige reinbeiteområder ligger det betydelige mengder med gammelt gjerdemateriell som bør fjernes. Avtalepartene er enige om at de som har oppført ulovlige gjerder også har et ansvar for å fjerne dem, men at dette i flere distrikter i liten grad er fulgt opp. Gjerdemateriell som blir liggende er til hinder og skade for både vilt og personer som ferdes i naturen. Gammelt gjerdemateriell som kan knyttes til reindrifften kan også være et omdømmeproblem.

I forbindelse med forhandlingene om Reindrifftsavtalen 2015/2016 ble avtalepartene enige om å iverksette et prosjekt som har som formål å få fjernet gammelt gjerdemateriell. Ordningen er tidsbegrenset og knyttet til driftsåret 2015/2016. Ordningen gjelder for Troms og Nordland reinbeiteområder.

Avtalepartene er enige om å utvide ordningen til å omfatte Nord-Trøndelag reinbeiteområde.

Utover en avsetning på 1,0 mill. kroner over Reindriftsavtalen 2016/2017, overføres et evt mindreforbruk fra gjeldende ordning for Troms og Nordland til fjerning av gammelt gjerdemateriell og ulovlige gjerder i Nord-Trøndelag reinbeiteområde.

3.1.13 *Utvikling av NRL som organisasjon*

Avtalepartene er enige om at det settes av prosjektmidler til utviklingsutvikling i NRL. Formålet med prosjektet er å utvikle NRL til å bli en mer kunnskapsbasert og profesjonell organisasjon, og derigjennom en viktig bidragsyter for å nå gitte reindriftspolitiske mål.

NRL må søke prosjektmidler over RUF på ordinær måte. Dette innebærer at søknader fra NRL må tilfredstille RUF sine krav. Søknader til RUF skal inneholde en fullstendig prosjektplan, herunder mål og rammer for prosjektet, organisering av prosjektet, risikofaktorer, framdriftsplan, ressurser, samt rapporteringskrav underveis i prosjektet. I tillegg skal det foreligge en sluttrapport i etterkant av at prosjektet er gjennomført.

I forbindelse med forskriftsmøtet i mai/juni skal NRL legge frem status i arbeidet med utviklingen av NRL som organisasjon, samt en plan for det videre arbeidet.

3.1.14 *Tråante*

Avtalepartene ser det som viktig at reindriften blir synlig og er representert under Tråante 2017.

Avtalepartene er enige om å sette ned en arbeidsgruppe fra Markedsutvalget, Utviklingsprogrammet og Reindriften utviklingsfond som får i oppdrag å planlegge og gjennomføre tiltak som bidrar til økt oppmerksomhet omkring rein-kjøtt og reindriften under Tråante 2017. Arbeide skal ledes av Markedsutvalget. Utover omdisponerte midler fra prosjektet «Rein-helten på vidda» kan midler fra de ordningene som er representert i arbeidsgruppen brukes til relevante aktiviteter.

I forbindelse med forskriftsmøtet i mai/juni skal arbeidsgruppen legge fram en prosjektplan med budsjett.

3.1.15 *Tilskudd til feltbarnehager*

Avtalepartene er enige om at det kan søkes om støtte til feltbarnehager i forbindelse med større aktiviteter i reindriften, herunder slakting og merking av rein. Formålet er å legge til rette for at

flere i familien kan delta i reindriftsaktiviteter og bidra til kunnskapsoppbygging hos barn.

Det skal fastsettes støttesatser og utarbeides eget regelverk for ordningen. Regelverket utarbeides og fastsettes sammen med øvrig regelverk for Reindriftsavtalen 2016/2017.

3.2 **Post 75: Kostnadsenkende og direkte tilskudd**

3.2.1 *Nytt klassifiseringssystem og de direkte tilskuddene*

Høsten 2015 ble det innført et nytt rapporterings- og klassifiseringssystem for reinsdyrkjøtt. Avtalepartene er enige om at innføringen av nytt system har vært vellykket. Nytt klassifiseringssystem har bidratt til større forutsigbarhet for reineieren, og systemet premierer levering av slakterein med god kjøttfylde. Dette stimulerer reineierne til å øke inntjeningen av den enkelte rein. Allerede høsten 2015 har avtalepartene sett positive effekter av nytt klassifiseringssystem ved økt slakting av kalv og økt bevisstgjøring omkring levering av rein med god kjøttfylde.

Avtalepartene er enige om at det er viktig at reindriftsavtalens virkemidler støtter opp om og stimulerer reineieren til å levere rein med god kjøttfylde, og at man på sikt vil vurdere å knytte de direkte tilskuddene til klassifiseringssystemet.

3.2.2 *Vilkår for tilskudd til siidaandeler og tamreinlag*

De siste årene har det blitt reist spørsmål om rein slaktet i Finland gir grunnlag for tilskudd over reindriftsavtalen. Med bakgrunn i at norske myndigheter ikke har mulighet til å gå inn og kontrollere slakterier utenfor Norges grenser, vil det ikke bli gitt tilskudd for rein slaktet i utlandet over Reindriftsavtalen 2015/2016.

Avtalepartene er enige om at i utgangspunktet skal tilskudd til norsk reindrift gis for rein produsert i Norge og som kommer den norske forbrukeren til gode. Markedssituasjonen har de siste årene vært svært god. I dag har de innenlandske slakteri- og videreforedlingsbedriftene store utfordringer med å få tilstrekkelig tilgang på norsk reinsdyrkjøtt, noe som igjen medfører utfordringer for bedriftene i å følge opp inngåtte leveringsavtaler.

For å sikre tilstrekkelig kontroll av slaktet rein som danner grunnlag for tilskudd over reindriftsavtalen, og for å legge til rette for at norsk reinsdyrkjøtt kommer forbrukere i Norge til gode, har

avtalepartene valgt å innføre et generelt vilkår om at tilskudd over avtalen utbetales kun for norsk produksjon levert norske mottaksanlegg.

4 SRU II og reindriftens erstatningsansvar

Når det gjelder det objektive erstatningsansvaret som reindrifften har etter reindrifftsloven av 2007, viser avtalepartene til at Samerettsutvalget II i NOU 2007: 13 har foreslått endringer i dette. LMD har valgt å behandle problemstillingen særskilt i forbindelse med den kommende stortingsmeldingen om reindriftspolitikken. Problemstillingen vil da bli tema for konsultasjoner etter normal konsultasjonsprosedyre.

5 Tiltak som følge av radioaktiv forurensing

5.1 Dekning av kostnader ved tiltak som følge av radioaktiv forurensing

- a. Det er avsatt 2,5 mill. kroner over kapittel 1142 til finansiering av kostnader vedrørende radioaktivitet i reinkjøtt i 2016.
- b. Regelverket for radioaktivitetstiltak i slaktese-songen 2016/2017 fastsettes etter de samme prosedyrer som for forskriftene etter reindrifftsavtalen.

Oslo 16. februar 2016

Ellinor Marita Jåma

Anne Marie Glosli

Vedlegg 3**Tabellvedlegg**

Fordeling av avtalens ramme på de ulike postene (mill. kroner):

Post	Benevnelse	Reindrifftsavtalen 2015/2016	Forslag til avtalen for 2016/2017	Differanse 2015/2016 og 2016/2017
51	Reindrifftsens utviklingsfond	35,6	31,6	-4,0
72	Organisasjonstilskudd	6,1	6,1	-
75	Direkte tilskudd	68,7	74,2	5,5
79	Velferdsordninger	2,6	2,6	-
	Sum	113,0	114,5	1,5

Spesifikasjon av post 51: Utviklings- og investeringstiltak (mill. kroner):

Formål	Avtalen 2015/2016, tildelingsramme	Avtalen 2016/2017, tildelingsramme
Konfliktforebyggende tiltak	1,45	1,45
Utviklingsprogrammet	8,20	5,50
Fagbrevordningen	2,00	2,00
Markedstiltak	3,00	4,00
Pramming	5,30	3,20
Lærings- og omsorgsbaserte tjenester	1,00	0,25
Drift av klassifiseringssystemet	0,60	0,60
Fjerning av gammelt gjerdemateriell mm	-	1,00
Reindrifftsaglig medvirkning i regional forvaltning	0,50	0,50
Utvikling av NRL som organisasjon	-	1,5
Til disposisjon for RUF's styre	14,05	11,60
Sum	35,60	31,60

Spesifikasjon av post 75: Kostnadssenkende og direkte tilskudd (mill. kroner):

Benevnelse	Avtalen 2015/2016	Avtalen 2016/2017
Distriktstilskudd	10,3	10,4
Produksjonspremie	31,3	29,5
Kalveslaktetilskudd	18,0	26,6
Særskilt driftstilskudd til ungdom	1,8	1,4
Etableringstilskudd	2,2	1,9
Ektefelletilskudd	1,8	1,6
Frakttilskudd	3,0	2,5
Tilskudd til rapportering av rein	0,3	0,3
Sum	68,7	74,2
